

KONGL. MAJ:TS OCH RIKETS KAMMARKOLLEGIUM

SAMT

KONGL. DOMÄNSTYRELSENS

DEN 8 NOVEMBER 1892 AFGIFNA

UNDERDÅNIGA UTLÅTANDE

ANGÅENDE

AFGIFVET FÖRSLAG TILL

LAG

OM

HEMMANSKLYFNING, EGOSTYCKNING OCH JORDAFSÖNDRING

STOCKHOLM
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN
1892.

STORRETTEN I ÅKERSTAD

STORRETTEN I ÅKERSTAD

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

STORRETTEN I ÅKERSTAD

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

STORRETTEN I ÅKERSTAD

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

STORRETTEN I ÅKERSTAD

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

ÅKERSTAD DEN 10 DE JUNI 1880

Till KONUNGEN.

Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 14 Maj 1891 anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke genom statsmakernas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre

bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, hufvudsakligen å de inom landet ännu befintliga stora odlingsbara utmarker, samt Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 25 derpåföljde September uppdragit åt en komité att åvägabringa utredning i berörda hänseende, dervid komitén jemväl skulle hafva att taga i öfvervägande, ej mindre i hvilken mån och under hvilka vilkor upplåtelse af jord från Kronans egendomar för befordrande af det utaf Riksdagen angifna syftemål kunde ega rum, än äfven huruvida berörda syftemål kunde genom ändring i gällande lagstiftning eller på annat sätt främjas, har denna komité till en början utarbetat och med underdånig skrifvelse den 5 Mars innevarande år till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnadt förslag till lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, öfver hvilket förslag Landtmästeristyrelsen afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Efter det häröfver samtliga Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen inkommit med underdåniga utlåtanden, dervid jemväl insändts yttranden, afgifna af förste landtmätarne i Jönköpings och Kopparbergs län, Öfverjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt samt Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, har Eders Kongl. Maj:t genom bilagde tvänne nådiga remisser af den 1 och 5 nästlidne Oktober anbefalt Kammarkollegium och Domänstyrelsen att före den 1 nästkommande December i detta ärende afgifva underdånigt utlåtande.

Med anledning häraf få Embetsverken anföra:

Af de motiv, som åtföljt komiténs förslag till lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, framgår:

att komitén, som vid fullgörande af ofvanberörda uppdrag till en början för sig framställt det spörsmålet, om och i så fall hvilka bestämmelser i gällande lagstiftning skulle kunna lägga hinder i vägen för bildande af smärre sjelfständiga jordbruk eller för beredande af tillfälle för mindre bemedlade att å landet förvärfva egen bostad, dervid

funnit, att nådiga förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring af den 6 Augusti 1881 icke till fullo motsvarade de anspråk, som med fog kunde uppställas på ett enkelt, snabbt och för de mindre bemedlade lätt tillgängligt jordstyckningsförfarande, samt att de ganska betydliga omkostnader och den ovisshet om läge och omfång af den enskilde delegarens blifvande jordlott, som med hemmansklyfning vore förknippade, liksom de vilkor och inskränkningar, hvarunder en afsöndring måste försiggå, i många fall vore hinderliga för det af Riksdagen åsyftade målet, på samma gång lagstiftningen angående jordafsöndring äfven ur andra synpunkter syntes tariffva en tidsenlig omarbetning;

att komitén därför ansett, att vid sidan om hemmansklyfning ett nytt förfaringssätt under benämning egostyckning borde tillåtas, när egaren af ett hemman ville dela detta i två eller flere lotter med på förhand för hvardera lotten bestämdt område, dervid, sedan de olika lotterna blifvit till läge och gränser å karta utmärkta, mantal skulle åsättas desamma genom en enklare och billigare procedur än som vore förbunden med den nuvarande hemmansklyfningen;

att komitén antagit, att detta företräde framför hemmansklyfningen i en framtid skulle göra sig gällande ända derhän, att hemmansklyfning skulle komma att jemförelsevis sällan påkallas, men att derjemte många smärre jordegare säkerligen hellre skulle vara benägna att genom mantalssättning å sin fastighet få utgöra sin skattskyldighet direkt till det allmänna än att såsom nu vid jordafsöndring erlægga skatt till en enskild, liksom ock att genom egostyckningens och den dermed förbundna mantalssättningens tillämpning å redan afsöndrade lägenheter ett medel skulle erbjudas att förminska de oegentligheter, som onekligen flerstädes uppkommit genom att hittills bestående afgälder under tidernas lopp blifvit allt för höga i jemförelse med stamhemmanets förminskade skatter;

att komitén icke ansett, att de nu gällande stadgandena om afsöndring för alltid kunde göras öfverflödiga genom införande af egostyckning, utan att fritt val borde lemnas mellan jordafsöndring och egostyckning, utom der fråga vore om försäljning af mer än en femtedel af egovidden, då egostyckning skulle utgöra den enda utväg, som finge anlitas; samt

att komitén, då ifråga om den temporära afsöndringen någon väsentligare skilnad i rättsligt afseende emellan en sådan vare sig på viss tid eller på lifstid och ett vanligt arrende svårigen kunde angifvas, ur förslaget uteslutit stadgandena om en femtedel af egovidden såsom den temporära afsöndringens maximum, liksom om pröfning och fastställelse genom Konungens Befallningshafvande utaf afgälden för dylik afsöndring.

De hufvudsakliga förändringar, komitén föreslagit i nu gällande stadganden, äro alltså:

1) att vid sidan om hemmansklyfning och jordafsöndring ett förfaringsätt skulle införas, hvarigenom ett hemman skulle kunna styckas i två eller flere delar med på förhand bestämdt område för hvardera delen, som dervid skulle åsättas särskildt mantal;

2) att rättigheten att efter särskildt tillstånd af Konungens Befallningshafvande för alltid afsöndra mera än en femtedel af ett hemmans egovidd skulle bortfalla;

3) att för afsöndring på viss tid och lifstid stadgandena om en femtedel af egovidden såsom maximum, liksom om pröfning och fastställelse genom Konungens Befallningshafvande utaf afgälden skulle utgå; samt

4) att vid afsöndring för alltid innehafvaren skulle hafva rättighet att utbyta afgälden till den enskilde mot direkt skattskyldighet till det allmänna.

Men derjemte har komitén i gällande stadganden angående jord-

afsöndring i flera andra afseenden föreslagit förändringar, ehuru i allmänhet af mindre omfattning.

I fråga om förslaget i dess helhet innehålla de afgifna underdåniga utlåtandena:

att Landtmäteristyrelsen i sak funnit föga att mot förslaget erinra, men hållit före, att några förändringar deruti skulle med afseende å tillämpningen vara gagneliga, och i följd deraf framställt ett särskildt förslag till »lag angående hemmansklyfning och jordafsöndring»;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län ansett komiténs förslag i flera ganska väsentliga delar behöfva omarbetas;

att de öfriga Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillstyrkt eller ej haft något att erinra mot de af komitén föreslagna ofvanberörda hufvudsakliga förändringar, men i andra punkter framställt åtskilliga erinringar, dervid Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län upprättat ett nytt förslag till lag i ämnet, under det af de öfriga en del närmare anslutit sig till komiténs, andra åter till Landtmäteristyrelsens förslag;

att sålunda Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Upsala, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Hallands, Vestmanlands, Vesternorrlands och Jemtlands län vid komiténs förslag endast framställt några mindre erinringar;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län vid val emellan komiténs och Landtmäteristyrelsens förslag i allmänhet förordat det förra;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län förordat komiténs förslag, dock under upptagande af åtskilliga af de utaf Landtmäteristyrelsen deri föreslagna ändringar och tillägg;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län understödt komiténs förslag i dess helhet, men på samma gång funnit

de af Landtmäteristyrelsen deremot gjorda erinringar och framställningar om tillägg ganska beaktansvärda;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms, Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Kristianstads, Gefleborgs och Vesterbottens län tillstyrkt bifall till komiténs förslag med de förändringar och tillägg, som af Landtmäteristyrelsen föreslagits, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms, Skaraborgs, Kristianstads och Vesterbottens län dock med vissa undantag och tillägg;

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands och Kopparbergs län ej haft något att erinra vid Landtmäteristyrelsens förslag; samt

att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vermlands län hemställt, att det af Landtmäteristyrelsen uppgjorda förslaget måtte ligga till grund för lagstiftningen i ämnet.

I fråga om hvad handlingarna innehålla beträffande de olika stadgandena i komiténs förslag, skola Embetsverken redogöra vid behandlingen af de särskilda paragraferna, hvartill Embetsverken sålunda öfvergå.

Om hemmansklyfning.

§ 1.

Vid denna § har anförts af:

Landtmäteristyrelsen: att ordet skattetal borde användas i stället för mantal, emedan i åtskilliga län skattegrunden för hemman vore annan än mantal; att det syntes gagneligt söka, der så ske kunde, begränsa storleken af nämnanne i de mantalsbråk, till hvilka hemman delades,

hvarför i 1 mom. borde intagas ett så lydande tillägg »hvarvid dock de särskilda delarnas skattetal bör så vidt ske kan bestämmas sålunda, att det kan tecknas i bråk med nämnare af högst fyra siffror»; att, då denna lag innehölle ett annat sätt för klyfning af hemman än enligt § 1, det syntes lämpligt att erinra om tillämpning af gällande skiftesstadga; samt att enär vid små förrättningar kostnaden för gode män stundom uppginge till nära lika stort belopp som kostnaden för landtmätarens arbete, utan att i allmänhet deras närvaro vore af någon afsevärd nytta, till exempel då landtmätarens arbete vore af teknisk art, då förut verkställd egogradering användes eller då jordegarna vore nöjde med landtmätarens åtgärder ifråga om egogradering och förekommande ersättningsfrågor, biträde af gode män icke behöfde påkallas, för så vidt det icke begärdes af sakegare eller landtmätaren.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att i de nordligare länen skattegrunden för hemman visserligen vore en annan än mantalet, men att, då detta ord, såsom uteslutande användt i hittills utfärdade förordningar, vunnit häfd, det torde fortfarande böra bibehållas med tillägg af orden »eller annat skattetal», helst meningen eljest kunde missförstås och möjligen taxeringsvärdet eller annan uppskattning af ett hemman oriktigt läggas till grund för beräkningarna; samt att äfven i denna § liksom i § 2 borde uttalas önskvärdheten af en begränsning i hemmanens bråktal.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kristianstads län: att förslaget, att biträde af gode män skulle erfordras endast i de fall, der sådant af sakegare begärdes eller af landtmätare funnes nödigt, tillkommit för att i möjligaste mån minska kostnaderna för hemmansklyfningen, men att det i många fall kunde leda till raka motsatsen; att i regel landtmätaren vid utsättande af tid för hemmansklyfningsförrättning väl icke skulle tillkalla gode män, men att, derest vid ärendets första handläggning någon af delegarne påyrkade närvaro af gode män

eller landtmätaren, efter på stället tagen kännedom om förhållandena, funne deras närvaro nödvändig, förrättningen måste uppskjutas, hvarvid skiftesdelegarne icke kunde undgå att ersätta landtmätaren för särskild resa och tidspilan, hvilken kostnad i de flesta fall torde öfverstiga kostnaden för gode männens biträde.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att, då det vid hemmantalets delning genom köp eller arfskifte ankomme på de enskilde och icke på någon myndighet att bestämma hemmantalets storlek, föreskriften om dess bestämmande, så vidt möjligt, så att det kunde tecknas i bråk med nämnare af högst fyra siffror, endast vore en anvisning åt de enskilde, utan att något kunde åtgöras för dess efterlefnad; samt att hvad Landtmäteristyrelsen föreslagit i § 1, mom. 2, syntes hafva sin plats icke i denna författning, utan i 94 § skiftesstadgan.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att den af Landtmäteristyrelsen föreslagna begränsningen i fråga om hemmansdelarnas mantalsbråk vore föga lämplig, när den skulle upphäfva regeln om den fria klyfningen; att klyfning af hemman efter laga skiftesgrunder ej sällan förekomme mellan medarfvingar, som i hemmanet egde ideela andelar, i hvilket fall någon jemkning af arfslotterna icke lagligen kunde ifrågakomma, i syfte att erhålla beqväma bråktal å lotterna; att med denna anmärkning Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke ville hafva uttalat den åsigten, att icke en begränsning af den oinskränkta hemmansklyfningen vore önskelig, visserligen icke från den fiskaliska synpunkt, som föranledt stadgandet i 4 Kapitlet 9 § jordabalken, att den som å skattskyldig jord sute, icke måtte genom köp, skifte eller å annat sätt något söndra och minska af det, som dertill med rätta hörde, utan för att förebygga uppkomsten af brukningsdelar med gården lika små och sammanblandade som tegarna i det gamla tegskiftet; att det därför syntes böra tagas i allvarligt öfver-

vägande, huru en önskvärd begränsning i rättigheten att klyfva hemman borde till förekommande af skadlig egoblandning åstadkommas; att, då i detta afseende icke föreläge annat förslag än det af Landtmäteristyrelsen framställda, hvilket enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt ingalunda skulle leda till åsyftade målet, utan endast skapa någorlunda beqväma bråktal å utklufna hemmansdelar, samt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke tilltrorde sig att ensam i detta grannliga ämne afgifva något förslag, helst ett sådant äfven borde afse begränsning af skifte å fast egendom mellan medarvingar och således innehålla särskilda stadganden, huru förfaras skulle med fast egendom, som icke finge mellan arvingar skiftas, stadganden, hvilka icke lämpligen funne sin plats i förslaget till ifrågasvarande lag, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måste inskränka sig till uttalande af sin åsigt, att något kunde och borde i lagstiftningsväg åtgöras i syfte, att friheten att klyfva hemman till hvad hemmantal som helst blefve på lämpligt sätt inskränkt; samt att det väl kunde antagas, att, om sådan styckning af hemman, som komitén i 2 § af sitt lagförslag ifrågaställt, blefve lagligen tillåten, densamma skulle komma att tillämpas i de fall, då hemmanets klyfning enligt laga skiftesgrunder funnes medföra sådana olägenheter, som ofvan blifvit skildrade, men att säkerligen det föreslagna lagstadgandet icke komme att fullständigt råda bot mot den oinskränkta hemmansklyfningen, helst de olägenheter denna kunde medföra först efter klyfningens avslutande trädde i dagen.

Första landtmätaren i Kopparbergs län: att det torde vara rättare att begagna uttrycket skattetal än mantal, helst i Kopparbergs län mantalsberäkning allenast på en ringa del af länets hemman funnes och skattetal syntes kunna vara ett gemensamt namn på de olika sätten att inom Kopparbergs län uttrycka relativa mått för hemmans storlek och deraf föranledda onera och utskylder.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län: att det syntes lämpligt, att i förevarande § angifva det hufvudsakliga förfarandet vid hemmansklyfning, samt att uttrycket »mantal» borde utbytas mot »skattetal».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att 1 § 1 mom. i Landtmästeristyrelsens förslag vore mera praktiskt än komiténs och därför borde antagas, måhända med tillägg af orden »vid klyfning af hemman tillämpas gällande skiftesstadga»; att deremot en så väsentlig ändring i hittills gällande föreskrifter om hemmansklyfning, som samma Styrelse afsett i 2 mom., ej vore nödig och af behovet påkallad.

Vid denna § få Embetsverken anföra:

§ 1 innehåller endast, att under enskild eganderätt varande eller under stadgad åborätt upplåtna hemman med vissa undantag få klyfvas till hvad mantal som helst, hvaremot bestämmelserna angående sättet för klyfningens verkställande återfinnas i skiftesstadgan. På grund häraf och då komitén föreslagit införande af ett annat sätt för delning af hemman, nemligen egostyckning, hvarom bestämmelserna återfinnas i 2 § af lagförslaget, torde i förevarande § före ordet »klyfvas» böra införas uttrycket »i den ordning gällande skiftesstadga föreskrifver».

För så vidt, på sätt Landtmästeristyrelsen föreslagit, några förändringar i eller tillägg till stadgandena om hemmansklyfning erfordras, lära desamma rätteligen hafva sin plats ej i denna lag utan i 94 § skiftesstadgan.

Ur nu gällande förordning har komitén upptagit uttrycket »dock hvad säteri angår utan ändring af hvad allmänna lagen rörande klyfning deraf vid arfstägt innehåller». I fråga om sättet för detta uttrycks tillkomst torde böra anföras: Jemlikt Kongl. Förordningen den 19

December 1827 angående hemmansklyfning och jordafsöndring fingo frälseskatte och kronoskatte med flera hemman klyfvas, endast om en åbo å den utklufna delen kunde anses besuten. Denna inskränkning gälde ej för säterier, rå- och rörs- samt frälsehemman. Under anförande, bland annat, att å sistberörda egendomar klyfning dittills obehindradt fått verkställas, allenast med den inskränkning vid frågor om arf 12 Kapitlet 6 och 7 §§ Ärdabalken innehölle, föreslog Kongl. Maj:t vid 1828—1830 års riksdag, att hvad om klyfning å frälseskattemed flere hemman blifvit stadgadt, skulle gälla äfven säterier, rå- och rörs- samt frälsehemman, dock hvad säteri anginge utan ändring af hvad allmänna lagen rörande klyfning deraf vid arfstägt innehölle. Detta förslag bifölls af Rikets Ständer, hvarefter ofvanberörda uttryck inkom i Kongl. Kungörelsen den 14 November 1829 angående vissa ändringar i Kongl. Förordningen den 19 December 1827 om hemmansklyfning och afsöndring; och har det sedan qvarstått i hemmansklyfningsförfattningarna, äfven efter det besutenhet såsom vilkor för klyfning helt bortfallit. Med detta uttryck, som ifråga om rätt till hemmansklyfning för säteri måste, om det skall hafva någon betydelse, innebära en inskränkning, som ej gäller annan jord, kan ej syftas på annat än de ofvan åberopade 6 och 7 §§ i 12 Kapitlet Ärdabalken. Sjette paragrafen, som upphäfts genom lag af den 16 Maj 1890, handlade endast om sätesgård och föreskref, att om ej mer än en sätesgård föll till arfs, broder egde taga sin lott deri och syster sin lott i strögods. Sjunde paragrafen, sådan den lyder enligt nämnda lag föreskrifver:

»Nu få flera del i sätesgård eller annan jord, kan den ej väl delas eller klyfvas, hafve då den rätt, som större delen eger, att, efter laga värdering, lösa de andra ut, antingen med penningar eller jemngod ränta etc.»

Denna § gäller fortfarande, men den handlar ej endast om säteri, utan äfven om annan jord. Ofvanberörda uttryck bör därför antingen helt bortfalla, då någon särskild inskränkning i förevarande afseende ej gäller för säterier, eller kanske hellre, då det torde vara lämpligt att här erinra om den rätt, som efter 12 Kapitlet 7 § Ärfdabalken tillkommer medarfvinge, der klyfning »ej väl kan ske», förändras till: »dock utan ändring af hvad 12 Kapitlet 7 § Ärfdabalken om klyfning vid arfstägt innehåller».

I fråga om uttrycket »med de undantag, som i 16 § omförmålas» hänvisas till 16 §.

Då efter Kammarkollegii cirkulär den 28 Januari 1870 angående upprättande af nya jordeböcker mantalet är den för hela riket gemensamma hemmansbeteckningen, torde »hemmantal» utbytas mot »mantal».

Den af Landtmäteristyrelsen föreslagna förändringen, att i stället för mantal uttrycket skattetal skulle användas, emedan skattegrunden för hemman i åtskilliga län vore en annan än mantal, torde ej vara af behovet påkallad. För Kopparbergs län utom Vesterbergslagen har visserligen ny jordebok ej upprättats, hvarför mantalet der ännu, såsom af gammalt, angifves allenast för socknen i dess helhet, under det hemmanen i allmänhet betecknas endast med de i hvarje ort brukliga skatte- eller jordatalen. Men hvarje hemman derstädes kan likväl sägas vara mantalssatt, emedan, när man känner dess skatte- eller jordatal, jemfördt med hela socknens, man på samma gång kan angifva, huru stor del af socknens mantal, som bör falla på detsamma. Öfver hela riket i öfrigt har i de nya jordeböckerna för hvarje hemman upptagits dess mantal, äfven om derjemte för detsamma finnes ett annat skatte- eller jordatal.

Landtmäteristyrelsen har föreslagit, att när hemman klyfvas, de olika delarnas mantal, så vidt ske kan, skola bestämmas sålunda, att de kunna tecknas i bråk med nämnare af högst fyra siffror. Då emel-

lertid hemmansklyfning endast afser att efter ett redan bestämdt mantal tilldela en hvar de egor, som deremot svara, skulle ett sådant stadgande ej utgöra annat än ett råd till de enskilde, utan att något kunde göras för dess efterlefnad, hvarför detsamma ej lämpligen torde bära i lagen intagas.

Om egostyckning.

§ 2.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att, då det vid egostyckning icke såsom vid hemmansklyfning vore fråga om att noggrannt bestämma hvarje lotts andel i hemmanets olika egoslag, utan det endast gälde att för bestämda, på marken utlagda områden fixera skyldigheten att utgöra vederbörlig del af grundskatten och öfriga hemmanet åliggande utskylder och besvär, någon ny uppmätning och gradering af egorna i allmänhet icke behöfde företagas, utan till grund för åsättande af mantal kunde läggas äldre befintliga kartor och egobeskrifningar; att visserligen det åsatta mantalet stundom icke komme att blifva ett fullt noggrannt uttryck för de olika delarnas förhållande till hvarandra, men att, äfven om sådant i något fall möjligen inträffade, deråt icke behöfde tillmätas någon synnerligt stor praktisk betydelse, då mantalet såsom skattegrund numera spelade en så väsentligen inskränkt rol, isynnerhet som äfven med begagnande af uteslutande äldre egobeskrifningar de särskilda delarnas skattekraft säkerligen i hvarje fall så pass noga kunde utrönas och bestämmas, att hvarken någon afsevärd orättvisa i skattebördans fördelning mellan de olika lotterna eller något äfventyr för det allmänna i fråga om skatternas behöriga utgörande vore att befara; att egostyckningen för

jordegaren skulle medföra fördelar i flera hänseenden bland annat deri, att han på förhand kunde få mantal åsatt olika delar af sin egendom, hvarigenom en planmässig styckning af en större egendom kunde ske och försäljning af de särskilda lotterna sedermera småningom ega rum, under det enligt gällande stadganden hemmansklyfning först då vore möjlig, när den utklufna delen blifvit en annan persons egendom; att bestämmelsen derom, att förslag till egostyckning skulle upprättas af dertill behörigen förordnad landtmätare, vore föranledd deraf, att landtmätare vore skyldig till vederbörande landtmäterikontor aflemna kartor och handlingar endast till sådana förrättningar, som han enligt förordnande verkställt, och att komitén ansett angeläget att, för undvikande af oreda och framtida tvister om eganderättsförhållanden, karta och handlingar angående skedd egostyckning skulle finnas att tillgå, äfven om det exemplar deraf, som till förrättningssökanden utlemnats, af en eller annan anledning skulle förkomma, samt att, liksom 94 § skiftesstadgan, för den händelse ett hemman, som hörde till ett större skifteslag, kommit i fleres ego och någon af dessa, utan att söka skifte å hela skifteslaget, ville erhålla sin egolott i den mindre samfälligheten utbruten, tillåte detta, utan att sådan hemmansklyfning finge utgöra hinder för sedermera sökt skifte å den större samfälligheten, komitén funne egostyckning å dylikt hemman under enahanda förbehåll kunna ega rum, men ansåge att, då sådant torde ligga i sakens natur, någon uttrycklig föreskrift därom icke vore erforderlig.

Landtmäteristyrelsen: att befintliga kartor och egobeskrifningar borde användas endast i det fall, att de befunnos riktiga, hvarom pröfning borde åligga landtmätaren; att all hemmanets mark skulle intagas i klyfningen, på det de olika delarna måtte få sitt rätta skattetal och ingen del blifva öfver såsom skattefri; att klyfningen borde ske i regulara figurer, beqväma för bebyggande eller brukande, med rätt att af oskifto uttaga vägar, diken och allmänna platser, emedan, om så ej

skedde, och de särskilda delarna bebyggdes, desamma lätt blefve för sitt ändamål olämpliga och vådliga för allmänna helsovården; att särskild konceptkarta för förrättningen alltid borde upprättas, för att sedan, med påskrift om fastställelse, till framtida efterrättelse förvaras i länets landtmäterikontor, på det att läget och befintligheten af de särskilda hemmansdelarna måtte kunna när som helst med säkerhet utredas; att kartans jemte handlingarnas ingifvande till Konungens Befallningshafvande borde vara ett tjensteåliggande för landtmätaren, på det att dels större säkerhet i detta hänseende måtte vinnas, och dels fastställelsebeviset varda tecknad t på konceptkartan; att oaktadt missnöje med ifrågavarande förrättningar ytterst sällan torde förekomma, dock rågrannar, hemmanets egare eller Kronans ombud, om sådant förordnats, kunde hafva grundad anledning till klagan, hvarför landtmätaren borde lemna besvärshänvisning; att emedan Konungens Befallningshafvande syntes böra meddela utslag öfver landtmätarens förslag, besvär deröfver borde ingifvas till denna myndighet, hvilken, derest besvären anginge rågångar eller egoutbyten, hade att hänvisa parterna till vederbörlig domstol, emedan dylika frågor uppenbarligen tillhörde härads- eller egodelningsrätt att afgöra, och, om besvären anginge mantalssättningen, kunde genom landtmätare eller annan sakkunnig person förskaffa sig nödig utredning för frågans afgörande; att hemmansdelarnas skattetal jemte beviset om fastställelse borde antecknas å konceptkartan, enär Konungens Befallningshafvandes utslag kunde varda skildt från densamma; att i afseende å förrättningens formela behandling i öfrigt, reglering af rågångar, och undersökning af förut befintlig karta, utstakning och rösläggning med mera dylikt, gällande skiftesstadga syntes böra i tillämpliga delar lända till efterrättelse; samt att, i sammanhang med utfärdandet af ifrågavarande lag, några mindre förändringar i nådiga stadgan om skiftesverket i riket borde vidtagas, till vinnande af visshet, huru förfaras skulle vid laga skifte, der egostyckning egt rum, nemligen om

beståndet af sådan egodelning §§ 3, 85 och 89 samt angående delningsgrunden § 69.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län: att efter det förslag till mantal vid egostyckning upprättats, landtmätaren borde meddela besvärshänvisning dels till behörig domstol, om eller när besvären anginge rågångar, egoutbyten eller graderingar, dels ock till Konungens Befallningshafvande, då klaganden ansåge, att förslaget i annat afseende icke vore lagligen grundadt.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län: att då det funnits nödigt att uti sista punkten af förslagens 3 § inrymma uttryckligt medgifvande till förnyad afsöndring från redan afsöndrad lägenhet, det till undvikande af tvekan eller missförstånd torde få anses önskvärdt att jemväl meddela ett uttryckligt stadgande, huruvida, sedan fastighet blifvit delad medelst egostyckning, de sålunda skilda delarna vore i fråga om nystyckning eller jordafsöndring från hvarje del fortfarande underkastade samma bestämmelser, som enligt författningsförslaget gälde ostyckadt hemman.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att det icke, såsom Landtmäteristyrelsen föreslagit, borde få bero af landtmätaren att bestämma, huruvida ny uppmätning och egogradering skulle ske; att, då områdena för de olika hemmanslotterna vore på förhand bestämda, mom. 3 i Landtmäteristyrelsens förslag ej lämpligen borde komma till användning; att, då landtmäteriförrättningen endast innefattade ett förslag, som ej kunde vinna laga kraft, Landtmäteristyrelsens formulering ifråga om meddelande af besvärshänvisning såsom olämplig ej syntes böra godkännas; att, hvad särskildt anginge frågor om rågångar och egoutbyten, landtmätaren uppenbarligen vid förrättningen ej torde ega att dermed taga någon befattning; att ärendet lämpligen borde hos Länsstyrelsen anhängiggöras af landtmätaren, enär visshet, att förslaget blefve till Länsstyrelsens pröfning öfverlemnadt,

eljest ej erhöles; att Konungens Befallningshafvande, innan målet afgjordes, borde från sakegarne inhemta yttranden; att bevis om egostyckningens fastställelse ej syntes böra tecknas å kartan, förrän Länsstyrelsens utslag vunnit laga kraft, hvarom Länsstyrelsen alltså borde från vederbörande myndighet inhemta besked; samt att mom. 5 i Landtmäteristyrelsens förslag utan olägenhet syntes kunna bortfalla.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kristianstads län: att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej kunde biträda, att hemmansklyfning och egostyckning skulle slutbehandlas och fastställas af skilda myndigheter, utan att, då mantalssättningen endast vore en enkel räknefråga, som i första hand skulle afgöras af landtmätaren, egostyckningen syntes kunna lämpligare kontrolleras af egodelningsrätt än af Konungens Befallningshafvande.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att en förutsättning för egostyckningens laglighet vore, att gränserna för det område, som skulle delas, vore ostridiga, att vid undersökning härom och äfven eljest fråga om egoutbyte kunde väckas, samt att det ibland vore nödigt att undantaga mark för delegarnas gemensamma behof såsom för vägar och diken; hvarom allt föreskrifter lämpligast kunde meddelas genom hänvisning till skiftesstadgan.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att, först sedan egare af ett hemman till en eller flera personer afyttrat ett eller flera bestämda områden, vederbörande landtmätare skulle hafva att taga officiel befattning med ärendet, genom att å karta utmärka de utstyckade områdena och efter föregående utredning och beräkning afgifva förslag å de mantal, som borde samma områden åsättas och hvarmed stamhemmanets mantal borde minskas till utrönande af det mantal, som de af hemmanssegaren behållna egor borde draga, hvarefter landtmätaren skulle hafva att till Konungens Befallningshafvandes pröfning och fastställelse ingifva berörda förslag jemte öfriga handlingar i ärendet; att,

sedan Konungens Befallningshafvande genom utslag pröfvat och fastställt mantalet samt å kartan tecknat bevis om fastställelsen, akten skulle återställas till förrättningsmannen för att i vederbörande landtmäterikontor till jordegarnes framtida säkerhet redovisas, till stöd för hvilket förslag Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bland annat anfört: att i de flesta fall hemmanens områden numera vore å karta affattade; att vid sådant förhållande det icke torde finnas för vederbörandes säkerhet nödigt att kartlägga andra delar af stamhemmanet än dem, hvilka vore afsedda att derifrån utstyckas, samt att lämpligheten af den af komitén ifrågasatta föreskriften, att förslag till mantalssättning skulle till Konungens Befallningshafvande ingifvas af sakegarne, med fog kunde betviflas, enär med sådan föreskrift förrättningsmännen ej finge kännedom om, huruvida förslaget blifvit fastställt, och i sådant fall konceptakten, som utgjorde sjelfva urkunden för de nya hemmansdelarnas tillkomst, icke blefve försedd med bevis om fastställelsen; att det borde erhålla ett tydligt uttryck i lagen, att särskildt mantal skulle, äfven om flera områden voro ämnade att genom en afhandling till en och samma person afyttras, åsättas hvarje lott; samt att de i mom. 3 af Landtmäteristyrelsens förslag intagna bestämmelser vore icke allenast rent af onödiga, utan äfven olämpliga såsom ledande till upphäfvande af den grundväsentliga skilnaden mellan hemmansklyfning och styckning.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands län: att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke kunde finna annat än att en sådan hemmansklyfning, som i det af komitén uppgjorda förslaget benämndes egostyckning, redan vore medgifven genom den i 1 § af gällande förordning om hemmansklyfning intagna bestämmelse, att der angifna hemman finge klyfvas till hvad mantal som helst, i följd hvaraf Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, då framställning derom gjorts, i den orduing 13 § mom. 3 af återopade förordning föreskrefve, pröfvat och

genom utslag fastställt af vederbörande landtmätare och gode män upp- rättadt förslag till mantal för bestämdt egoområde; att på det likfor- mighet vid behandlingen af dylika ärenden måtte ernås, i lagen borde intagas bestämmelse, huru vid dylik mantalssättning borde tillgå; samt att i mom. 2 i stället för uttrycket »till dylik styckning» skulle införas »till dylik mantalssättning».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län: att, då vid egostyckning området för hvardera delen vore på förhand be- stämmt, något förslag till styckning icke kunde ifrågakomma; att därför i stället för »styckning» borde användas uttrycket »mantalssättning» samt i slutet af mom. 2 orden »bestämmas» och »godkänd egostyckning» ut- bytas mot »fastställas» och »fastställelsen»; att om bestämmelsen i Landt- mäteristyrelsens 3 mom. infördes i lagen, kostnaderna och omgångarna vid egostyckningen blefve så stora, att meningen med lagen i väsentlig mån komme att förfelas; samt att, då i de flesta fall en enskild öfverens- kommelse skulle ligga till grund för egostyckningen, man väl vore be- rättigad på förhand antaga, att styckningen skedde på för båda par- terna fördelaktigt sätt, hvaröfver det allmännas representanter icke be- höfde vaka.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län: att, då Landtmäteristyrelsens förslag vore belastadt med alltför detaljerade och efter Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes mening delvis ej erfor- derliga föreskrifter, detsamma ej vore att föredraga framför komiténs, men att derur dock borde upptagas bestämmelserna angående det antal egoskiften, som finge under ett gemensamt skattetal inbegripas, enär i annat fall stadgandena i 87 § af gällande skiftesstadgä kunde genom egostyckning eluderas.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län: att i 2 § borde intagas stadgande derom, att hvarje hemmansdel borde, om sak- egarens syfte med egostyckningen derigenom icke förfelades, så vidt

lämpligen ske kunde, förläggas i reguliera figurer, beqväma för bebyggnade eller brukande, samt att jord till utfartsvägar och allmänna platser finge uttagas af oskifto.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att föreskriften i 3 mom. af Landtmäteristyrelsens förslag, att hvarje hemmansdel skulle, der så lämpligen ske kunde, förläggas i ett eller eljest i högst tre skiften, kunde visa sig praktiskt utförbar, i fall det hemman, som skulle styckas, vore utlagdt i fyra eller än flera skiften, hvarför orden »eller i högst tre skiften» borde utbytas mot »eller i högst det antal skiften, hvori det hemman, som skulle styckas, vore förlagdt»; att sista punkten i 3 mom. ej vore af behovet påkallad; att, der så likväl skulle anses, i densamma borde tilläggas, »der sådan jord eller lägenhet för öfrigt är af beskaffenhet att kunna åsättas visst skattetal»; samt att, om tvist om rågångar uppstode vid egostyckningen, förrättningen borde afbrytas och de tvistande af landtmätaren hänvisas att i laga ordning få tvisten sliten.

I afseende på denna § ansluta sig Embetsverken till Komiténs förslag, dock med följande erinringar.

Efter komiténs förslag skola vid egostyckning de olika lotterna af hemmanet alltid vara å karta till läge och gränser tydligt utmärkta. Det torde emellertid, när det gäller att till annan öfverlåta endast ett mindre, sammanhängande egoområde, i de flesta fall ej vara af behovet påkalladt, att karta upprättas öfver mera än detta område. Ifrån liknande uppfattning synes Landtmäteristyrelsen hafva utgått, då Styrelsen vid 13 § föreslagit, att, när afsöndring förbytes till egostyckning med mantalssättning, karta endast skulle behöfva upprättas öfver den afsöndrade lägenheten, derest Konungens Befallningshafvande icke anorlunda förordnade.

I fråga om uttrycket »med de undantag, som 16 § upptager» hänvisas till 16 §.

Vid egostyckning, sådan den af komitén föreslagits, har landtmätaren endast att, sedan de olika lotterna blifvit af egaren till läge och gränser angifna, å karta utmärka desamma samt för dem föreslå mantal. Uttrycket i 2 mom. »Till dylik styckning bör förslag uppgöras» torde därför böra utbytas mot »Vid dylik styckning bör, — — — förslag till mantalssättning uppgöras».

Huruvida ny gradering skall ega sum, der karta och egobeskrifning öfver hemmanet redan finnas, torde böra få bero endast af egaren till eller åbon å det styckade hemmanet, ej af annan sakegare.

Förslaget jemte karta och handlingar bör af landtmätaren och ej af sakegaren ingifvas eller insändas till Konungens Befallningshafvande, på det att beviset om fastställelsen måtte varda tecknad å sjelfva konceptkartan.

Då Konungens Befallningshafvande ej har att i något afseende utöfva kontroll öfver, huru styckningen verkstälts, torde fastställelse eller godkännande af egostyckningen ej böra komma i fråga, utan Konungens Befallningshafvande allenast hafva att, efter vederbörandes hörande, pröfva och genom utslag fastställa mantalet å de olika hemmanslotterna, samt sedan utslaget vunnit laga kraft derom teckna bevis å kartan.

Komitén har föreslagit att »mantalet å de olika hemmanslotterna så vidt ske kan, bör bestämmas sålunda, att det kan tecknas i bråk med högst fyra decimaler».

I detta afseende har anförts af:

Komitén: att för undvikande af allt för besvärliga mantalsbråk och då det torde vara af ringa betydelse, om vid egostyckning det hvardera lotten åsatta mantalet skulle med matematisk noggrannhet mot-

svara de olika delarnas förhållande till hvarandra efter uppskattning af egornas godhet och beskaffenhet, komitéen ansett lämpligt, att mantalet vid egostyckning bestämdes sålunda, att det kunde tecknas i bråk med högst fyra decimaler, men att, då det styckade hemmanets mantal kunde utgöra ett bråk af sådant slag, att detta icke läte sig göra, komitéen icke kunnat föreslå ett ovilkorligt stadgande om en dylik enklare mantalsbeteckning, utan hemställt, att sådan borde användas endast såvidt ske kunde.

Landtmäteristyrelsen: att begränsning af nämnarna i de bråk, till hvilka hemman delades, lättare kunde ske med vanliga bråk än med decimalbråk (till exempel $\frac{1}{64} = 0,015625$).

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län: att, hvad anginge beteckningen i vanligt bråk eller decimalbråk, författningen borde lemna landtmätaren frihet att begagna det ena eller andra beteckningssättet, helst hittills redan funnes klyfningar både i decimalbråk och vanligt bråk.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Upsala län: att ifrågasvarande stadgande syntes antingen böra utgå, enär, på sätt Landtmäteristyrelsen erinrat, redan så pass stor del af ett mantal som $\frac{1}{64}$, för att exakt betecknas med decimalbråk, erfordrade icke mindre än sex decimaler, eller ock, derest begränsning af hemmanslotterna vid egostyckning ansåges erforderlig, förändras, på sätt Landtmäteristyrelsen i dess förslag till författningens § 1 föreslagit.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jönköpings län: att olägenheter kunde uppstå med det af komitéen föreslagna mantalsbeteckningssätt ej mindre för den enskilde, som ofta hade lättare att vid delning tänka sig $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ och multiplar deraf, än delarna, bestämda genom decimalbråk, än äfven för Kronans uppbördsmän, hvilka genom en dylik förändring finge att vid uppgifter angående jordeboksförhållanden

äfvensom vid redovisning af Kronans räntor med flere tillfällen samtidigt tillämpa båda formerna för bråktal.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län: att det syntes lämpligast såsom hittills för delar af mantal begagna vanliga bråk, men att till förenkling af bråktalen utan olägenhet torde kunna meddelas bestämmelse, att nämnaren borde, der så ske kunde, jemkas till högst fyra siffror.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att Landtmästeristyrelsens formulering härutinnan torde vara att föredraga framför den af komitérade föreslagna, i all synnerhet som af den senare måhända kunde hemtas anledning att bestämma mantalet i decimalbråk, hvilket dock ej torde hafva varit afsedt eller kunde anses lämpligt.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att mantalet borde bestämmas i så litet bråk, som lämpligen ske kunde.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att vid 1890 års riksmöte ånyo väckts en förut af Riksdagen vid flera föregående riksmöten behandlad motion om förvandling af vanliga bråk af mantal till motsvarande decimalbråk med högst tre decimaler, men att denna motion på grunder, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande funne goda, afslagits, samt att det af förhandlingarne framginge, att införande af decimalbråk för beteckning af brutet mantal i flera afseenden skulle verka högst ofördelaktigt och skapa osäkerhet på områden, der just säkerhet vore af högsta vigt; att många vanliga bråk dessutom vore af beskaffenhet att icke kunna förvandlas till exakt avslutade decimalbråk; att, hvad anginge Landtmästeristyrelsens förslag, det gäfves bråk med nämnare af högst fyra siffror så otympliga, att man, sedt från beqvämlighetens synpunkt, icke vore betjent dermed; att finska lagstiftningen inskränkte sig till att lemna den bestämmelse, att vid hemmansstyckning de särskilda delarnas mantal borde i lämpliga bråk ut-

sättas; samt att man äfven hos oss syntes kunna nöja sig med en dylik bestämmelse.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands län: att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej kunde biträda förslaget, att mantalet å de olika delarna skulle sättas i decimalbråk, så länge icke dylikt beteckningssätt i jordeböcker och debiteringslängder förekomme å alla hemman.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län: att det icke vore lämpligt, att vid mantalssättning använda decimalbråk, då dylika bråk vid angifvande af skattetalet icke användes vare sig i jordebok, jordeboksförändringsextrakt eller Kronans räkenskaper i öfrigt, hvaremot en bestämmelse derom, att de särskilda delarnas skattetal borde, så vidt ske kunde, fastställas i bråk med nämnare af högst fyra siffror, syntes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara att förorda.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län: att skattetalen borde bestämmas i vanliga bråk såsom i Kronans jordeböcker och öfriga dylika offentliga handlingar.

För egen del få Embetsverken anföra:

Fråga har vid olika tillfällen förevarit, att mantalsbråk å hemman och hemmansdelar skulle uttryckas i decimalbråk.

Uti underdånig skrifvelse den 20 Juni 1860 anhöllo Rikets Ständer, att Kongl. Maj:t, efter vederbörande auktoriteters hörande och så vidt hinder därför icke mötte, täcktes låta utfärda stadganden derom, att hemman- eller skattetalet skulle öfver hela riket till enhet hafva det gällande mantalet och att nuvarande skattebråk skulle reduceras till decimalbråk med tre decimaler eller till ett-tusendedelar af mantalet.

Öfver berörda framställning hördes under åren 1860—62 samtliga Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Kammarkollegium och Öfver-

direktören för landtmäteriet, hvarjemte skatteregleringskomitén år 1883 afgaf infordradt underdånigt utlåtande, deruti komitén bland annat anförde, att, om än mantalet fortfarande utgjorde beräkningsgrund så väl för åtskilliga utskylder och besvär som för rösträtts utöfvande i vissa fall, det dock torde kunna sägas, att mantalet som beräkningsnorm för skyldigheter och rättigheter, hvilka afsåge utskylder och rösträtt, icke egde på långt när samma betydelse som vid tiden för Rikets Ständers ofvanberörda skrifvelse; att det ej heller saknades anledning antaga, att de fall, der mantalet ännu utgjorde beräkningsnorm för utskylder och vid val, efter hand komme att än ytterligare minskas, på grund hvaraf den ifrågasatta förändringen numera kunde anses mindre nödig; men att dessutom åtskilliga andra omständigheter förekomme, hvilka vore af beskaffenhet att väcka betänkligheter mot begagnande af decimalbråk vid mantalsberäkningen; att, då nemligen, på sätt Öfverdirektören vid landtmäteriet yttrat, vid mantalsbråks beteckning med decimaler minst fem sådana borde begagnas, detta skulle medföra, att förändringen, hvad anginge de enkla bråken med en, högst två siffror i nämnaren, hvilka utgjorde flertalet, komme att förorsaka mera besvär än som med deras nuvarande beteckning vore händelsen; att, äfven med begagnande af ett så stort antal decimaler som det nyssnämnda, mantalet å ett ganska stort antal hemmansdelar icke kunde exakt uttryckas, hvilken omständighet utan tvifvel komme att förorsaka oreda, som småningom genom klyfning och sammanslagning af hemmansdelar blefve allt större; att denna oreda blefve synnerligen betänkelig i frågor, som berörde eganderätten eller dermed egde mera eller mindre sammanhang; samt att komitén därför, och enär förändringens genomförande skulle medföra icke ringa arbete genom att dels i de numera upprättade nya jordeböckerna, dels i lagfarts- och in-teckningsböckerna och möjligen äfven i de särskilda jordegarnes lagfartshandlingar införa mantal med decimalbråk, afstyrkte bifall till den föreslagna förändringen; och förklarade

Eders Kongl. Maj:t den 22 Juni 1883, att, med afseende å hvad skatte-regleringskomitén anført, Rikets Ständers skrifvelse icke föranledde någon åtgärd.

Det synes Embetsverken, som om efter år 1883 icke sådana omständigheter inträffat, som i denna fråga torde böra föranleda ett annat beslut från Eders Kongl. Maj:ts sida. Tvärtom synes en dylik förändring, då den väl hufvudsakligen skulle afse att bringa lättnad vid fördelning af de utskylder, som utgå efter mantalet, numera hafva ännu mindre betydelse, då af de skyldigheter, för hvilka mantalet legat till grund, flera under de senare åren minskats, bortfallit eller kommit att utgöras efter annan norm.

En vid 1890 års riksdag af enskild person väckt motion, att Riksdagen hos Eders Kongl. Maj:t skulle anhålla, att stadgande måtte utfärdas derom, att exakta mantalsbråk skulle förvandlas till och utbytas mot decimalbråk af tre decimaler eller ett-tusendedelar af gällande helt mantal, kallade miller, föranledde ej heller någon Riksdagens åtgärd.

För så vidt Eders Kongl. Maj:t icke finner skäl att för redan befintliga mantalsbråk föreskrifva förändring till decimalbråk, lär komiténs förslag, att vid hädanefters skeende egostyckningar mantalet skall ut sättas i dylika bråk, ej heller böra bifallas.

Om mantalsbråken sålunda fortfarande böra uttryckas i vanliga bråk, torde likväl, der så lämpligen ske kan, vid egostyckning, en jemkning i mantalet böra ega rum för erhållande af så vidt möjligt beqväma bråktal. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida detta mål vinnes genom det af Landtmäteristyrelsen föreslagna stadgandet, att mantalet skall, der så lämpligen ske kan, utsättas i bråk med nämnare af högst fyra siffror. Påföljden deraf torde ej sällan blifva, att, så snart bråket ej exakt kan uttryckas med nämnare af en, två eller tre siffror, hvilket ej ofta torde kunna ske, fyra siffror användas äfven der ett mindre antal siffror utan olägenhet skulle kunnat komma i fråga. Och begräns-

ning till fyra siffror har ej heller mycken betydelse i och för sig, om det ej på samma gång föreskrifves, att nämnaren skall utgöra multipel af 2, 3 eller 5. Det synes Embetsverken, som om det vore tillräckligt föreskrifva, att mantalet å de olika hemmanslotterna skall utsättas i bråk med så liten och lätthandterlig nämnare, som lämpligen ske kan.

I öfrigt få i afseende å 2 § Embetsverken åberopa vidfogade protokollsutdrag, innehållande de vid ärendets handläggning afgifna särskilda yttranden.

Om jordafsöndring med eganderätt.

§§ 3—9.

Vid §§ 3—9 har anförts af:

Konitén: att gällande stadganden om afsöndring för alltid icke kunde göras öfverflödiga genom införandet af egostyckning; att tvärtom afsöndring måste utgöra en lämpligare form ej allenast för de fall, då vattenfall, fiske eller mosse, som i dess nuvarande skick vore onyttig, ifrågakomme till afsöndring från ett hemman, dervid åsättande af mantal kunde förefalla mindre egentligt, än äfven då fråga uppstode att till exempel nära en stad, jernvägsstation, industriel anläggning eller dylikt utstycka ett område i helt små lotter, hufvudsakligen afsedda till tomtplatser; att afgäldens bestämmande jemväl i penningar i flera fall torde både för hemmanets och lägenhetens innehafvare vara fördelaktigare och, sedan grundskatten numera blifvit omsatt i penningar, icke torde möta någon betänklighet; samt att, då förslag till egostyckning efter vederbörligt förordnande af landtmätare skulle uppgöras och de olika delarna af hemmanet å karta till läge och gränser utmärkas, det kunde frågasättas, att i konsekvens härmed enahanda bestämmelser borde be-

träffande afsöndringar för alltid införas, men att, då kostnaderna härigenom skulle ökas och hittills begagnade förfaringssätt ej visat sig medföra någon oreda eller föranleda till eganderättstvister, komitéen ej ansett sig böra föreslå någon ändring deri.

Landtmästeristyrelsen: att till undvikande af missförstånd orden »utan inskränkning till viss egovidd», som funnes i 2 § 1 mom. af nu gällande förordning om jordafsöndring, borde qvarstå, uti hvilket yrkande åtskilliga Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande instämt; att, enär afgäldens storlek betingades af jordafsöndringens värde i förhållande till värdet af den öfriga jorden och det förra värdet väsentligen torde bero på jordafsöndringens läge och lämplighet för bebyggande med mera, ordet »värde» syntes böra införas efter ordet »beskaffenhet»; samt att, ehuru det vore af stort gagn, för betryggande ej mindre af eganderätten till den afsöndrade jorden, än äfven af afgälden, om fullständiga kartor och beskrifningar alltid upprättades jemväl öfver jordafsöndringar, Landtmästeristyrelsen likväl icke ansåge sig böra föreslå föreskrift derom, på det att nu gällande förfaringssätt icke måtte fördyras, men vid sådant förhållande funne af särdeles vigt, att afhandlingar om jordafsöndring affattades så fullständiga och tydliga, att sedermera någon osäkerhet icke uppkomme angående läget och gränserna för den afsöndrade jorden, att sådana afhandlingar jemväl i dessa afseenden skulle af Konungens Befallningshafvande granskas, samt att ett exemplar deraf till framtida efterrättelse förvarades i länets landtmäterikontor.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län: att, då värde, så vidt det ej betingades af jordens storlek och beskaffenhet, vore något så godtyckligt, att det ej med säkerhet åtminstone utan särskild uppskattning kunde bedömas, föreskriften, att vid afgäldens bestämmande hänsyn skulle tagas äfven till värde, ej borde i lagen inrymmas; samt att det ej syntes nödigt, att länens landtmäterikontor erhöle särskildt exemplar af afhandling om afsöndring, då ett exemplar

deraf alltid funnes att tillgå hos Konungens Befallningshafvande och landtmäterikontoren i allt fall, för att hafva nytta af afhandlingen, behöfde få del jemväl af de hos Konungens Befallningshafvande förda förteckningar öfver afsöndringar.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att i fråga om rätt till afsöndring, likaväl som vid afgäldens bestämmande, hänsyn borde tagas till jordens beskaffenhet, enär i annat fall afsöndringen istället för att motsvara högst en femtedel af stamhemmanets värde kunde komma att mångdubbelt öfverstiga detsamma; att till »allmänna utskylder och besvär» efter vanligt språkbruk räknades icke blott sådana, uti hvilka en afsöndrad lägenhet ej kunde annorlunda än genom afgälden komma att deltaga, utan äfven sådana, hvilka direkt utgjordes såväl för stamhemmanet som för afsöndringen, hvar för sig, sedan denna sistnämnda såsom en själfständig lägenhet blifvit från stamhemmanet afskild; att förordningen därför borde vara så affattad, att afgälden skulle bestämmas med hänsyn endast till sådana utskylder och besvär, hvilka ej i annan form komme att drabba afsöndringen, men att sådant ej iakttagits vid formulering af 4 § 1 mom. i gällande förordning eller i de nu afgifna förslagen; att visserligen vid tillämpningen, såsom det syntes i rak strid emot lagens uttryckliga ord, den praxis utvecklat sig att vid bestämmande af afgäld för afsöndringar toges i betraktande endast sådana utskylder och besvär, för hvilka stamhemmanet fortfarande ensamt finge svara; men att hos allmänheten liksom hos åtskilliga myndigheter, hvilka ej vunnit kännedom om denna praxis vid sidan af lagen, helt naturligt den föreställningen ännu vore gängse, att afgälden skulle beräknas efter stamhemmanets *alla* utskylder och besvär, hvilket haft till följd, att de i köpeafhandlingar utsatta afgäldsbelopp städse beräknats vida högre än som vederbort; att, då sålunda lydelsen af detta moment föranledt, att egare af afsöndrade lägenheter fått vidkännas väsentligen högre afgäldsbelopp, än som verkligen torde

varit af lagstiftaren afsedt eller kunde anses med rättvisa och billighet öfverensstämmande, en omredigering af momentet vore utaf behovet synnerligen påkallad; att ordet »hela», som skulle kunna föranleda den tolkning, att afgälden bestämdes med hänsyn ej blott till stamhemmanet, utan till hela hemmansnumret, såsom onödigt och möjligen ledande till missförstånd, syntes böra uteslutas; att afgälden ej borde bestämmas efter andra grunder än jordens storlek och beskaffenhet, men ingalunda, såsom Landtmäteristyrelsen föreslagit, göras beroende af dess värde i öfrigt; att Konungens Befallningshafvande lämpligen borde pröfva, huruvida afsöndringen äfven i andra afseenden än storleken vore med förordningen öfverensstämmande; att, om det kunde anses erforderligt meddela detaljerade bestämmelser med afseende å den utredning af målet, som borde ega rum, innan detsamma af Länsstyrelsen afgjordes, det syntes i främsta rummet vara af nöden föreskrifva, att vederbörande sakesegare skulle höras, att infordrande af yttrande från vederbörande härads-skrifvare, hvilken ensam kunde meddela uppgift å stamhemmanets utskylder och besvär, nästan alltid vore af nöden, men att deremot kronobetjeningen i öfrigt ej kunde lemna några upplysningar till ledning vid målets afgörande; att det knappast torde vara möjligt bestämma afgälden för en afsöndring utan intyg af landtmätare om stamhemmanets och afsöndringens egor och deras uppskattningsinnehåll, hvarför det syntes mindre lämpligt förutsätta, att landtmätare endast undantagsvis skulle behöfva höras; att 3 mom. därför borde helt uteslutas eller åtminstone så omredigeras, att sakesegare, landtmätare och häradsskrifvare ovilkorligen skulle höras, men att erforderlig utredning i öfrigt finge bero på pröfning i hvarje särskildt fall; att Kronans uppbördsman icke borde tillerkännas rätt att uppbära afgälden i annan ordning än gällande utsökningslag bestämde eller till högre belopp än som erfordrades för fullgörande af sådana stamhemmanets utskylder, hvilka, så vidt de å afsöndringen sig belöpte, afgälden vore afsedd att ersätta, hvarför 6 § lämpligen borde

utgå eller i hvarje fall omredigeras ungefär sålunda: »egare af hemman må sjelf uppbära den afgäld, som för afsöndring erläggas skall, men brister han i fullgörande af de skyldigheter, för hvilka, såvidt de å afsöndringen belöpa, afgälden är afsedd att utgöra ersättning, åligger det Kronans uppbördsman att, i den mån sådant erfordras, ogulden förfallen afgäld uppbära»; att en mosse väl aldrig numera kunde sägas vara helt och hållet onyttig, helst densamma, om den ej för tillfället lemnade någon afkastning, dock kunde få framtida användning; att, om derfor anmärkningen vid 3 § godkändes och således icke egoviddens utan jordens uppskattning blefve bestämmande för rätten till afsöndring, något hinder ej kunde förefinnas för afsöndring af en mosse eller annan jord med ringa uppskattningsvärde, äfven om den till arealen mångdubbelt öfverstege en femtedel af hemmanets egovidd, hvarför 8 § såsom onödig torde uteslutas; samt att, då för en afsöndring, utan att densamma åsattes mantal, kunde komma att utgöras vissa allmänna utskylder, i 9 § ordet »alla» borde tilläggas efter »utgöra».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att Landtmäteristyrelsens förslag om afgäldens bestämmande efter jordens värde fullkomligt strede mot hittills gällande grundsats, att förhållandet mellan mantalet och hemmanets olika delar berodde af dessas godhet och naturliga beskaffenhet, men ej af deras konventionela värde.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att äfven sedan egostyckning medgifvits antagligen för alla mindre lägenheter bestämmelserna om jordafsöndring komme att tagas i anspråk, emedan förfarandet vid egostyckning vore mera inveckladt och besvärligt än vid afsöndring och derjemte medförde drygare kostnader; att det under sådana förhållanden och då komiténs uppgift bland annat varit att söka utreda, huruvida syftemålet att bereda obemedlade och mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk kunde genom ändring i gällande lagstadga främjas, det förefölle mindre lämpligt, att komitén före-

slagit inskränkning i gällande bestämmelser om jordafsöndring; att man tvärtom för främjande af berörda ändamål bort utsträcka friheten att göra jordafsöndring och medgifva, att den finge omfatta ända till en fjerdedel eller till och med en tredjedel af stamhemmanets egovidd; då obetydligheten af de utskylder, som numera utginge efter hemmantal, å ena sidan, och jordens i följd af högre kultur ökade skatteförmåga, å den andra sidan, lemnade tillräcklig visshet derom, att Kronans säkerhet för utskyldernas utgörande icke i ringaste mån skulle genom en sådan utsträckning äfventyras, men att, om man ej tilltrorde sig vidtaga en dylik utsträckning, skäl åtminstone icke syntes förefinnas att upphäfva den nu gällande lagbestämmelsen, att jemväl en jordafsöndring, som öfverstege en femtedel af stamhemmanets egovidd, kunde tillstädjas, äfven om området för afsöndringen icke utgjordes af sådan mosse, som i dess nuvarande skick vore onyttig; att i gällande bevillningsförordning vore stadgadt, att vid uppskattning af fast egendom särskildt värde skulle åsättas hvarje jordafsöndring, hvaraf följde, att bevillning och alla utlagor, som deraf bestämdes, såsom kommunalutskylder med mera, icke skulle tagas med i beräkning, då beloppet af den afgäld, som från en jordafsöndring skulle utgå till stamhemmanets egare fixerades, när eljest en dubbel beskattning komme att ega rum; att, så tydligt detta än vore, dock för undvikande af misstag härutinnan till orden i 4 § »hemmanets grundskatt samt öfriga allmänna utskylder och besvär» torde böra läggas »så vidt de ej utgöras af eller grunda sig på bevillning»; att motivet till föreskriften, att afgäldens belopp skulle prövas och bestämmas af offentlig myndighet, torde vara att söka deri, att, i händelse egaren eller innehafvaren af stamhemmanet icke utgjorde, hvad af hemmanets skatter, utskylder och besvär kunde anses låda vid afsöndringen, ett visst efter förhållandet mellan stamhemmanets och afsöndringens storlek och beskaffenhet afpassadt belopp skulle vara bestämdt, hvilket vederbörande uppbördsman skulle kunna

uttaga hos lägenhetens egare; att, om detta antagande vore riktigt, afgälden alltid torde böra af Konungens Befallningshafvande bestämmas till just det belopp, som enligt nyssnämnda grund svarade mot hemmanets skatter och utskylder, och icke, såsom för närvarande vore fallet och äfven af komitén föreslagits, högre afgift fastställas, blott och så snart sådan vore förbehållen i det enskilda aftalet, hvarigenom jordafsöndringen upplåtits; att det till och med kunde ifrågasättas, om det enskilda aftalet i denna del borde för kontrahenterna vara förbindande, vare sig den öfverenskomna afgälden vore större eller mindre än den författningsenliga; att, lika litet som den gällande lagstiftningen, lagförslaget innehölle föreskrift, att lägenhet, som från hemman för alltid afsöndrades, skulle å karta affattas, utan att i 4 § 2 mom. endast föreskrefves, att afhandling rörande jordafsöndring för alltid skulle innehålla noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens läge och gränser; att det förefölle Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, om icke rent af nödigt, så dock synnerligen önskligt, att uti ifrågavarande fall affattning å karta skedde för utmärkande af afsöndrad lägenhets gränser, då dessa väl sällan kunde så tydligt beskrifvas, att i händelse af tvist deras utstakning kunde verkställas efter beskrifningen, i synnerhet när lägenhetens gränser, såsom i de flesta fall torde inträffa, vore oregelbundna och brytningsvinklarnas storlek ej antydda eller när gränserna utgjordes af bäckar, hvilkas lopp ju lätteligen kunde förändras; samt att, om föreskrift angående affattning å karta blefve meddelad, dock undantag från regeln torde böra göras för afsöndring af fiskevatten, som icke undergått skifte, i det beträffande sådan afsöndring det syntes vara tillräckligt betryggande, om i afhandlingen angåfves, huruvida det vore hela stamhemmanets andel deri eller, i motsatt händelse, huru stor lott deraf, afsöndringen afsåge.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands län: att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med fästadt afseende ej min-

dre på lättheten att erhålla mantalssättning å bestämdt egoområde och på de med detta förfaringssätt förenade fördelar, än äfven på de förvecklingar, till hvilka förhållandet emellan stamhemmans- och afsöndringsegare kunde gifva anledning, ville föreslå, att all afsöndring af jord med full eganderätt mot afgäld skulle borttagas, men att, om Eders Kongl. Maj:t ej skulle anse sig kunna ingå derpå, det i § 2 mom. 1 i nu gällande förordning använda uttryckssätt, med hvilket tydligare än genom det af komitén föreslagna angåfves, huru stor del af ett hemmans egoområde finge afsöndras, fortfarande måtte bibehållas.

Förste landtmätaren i Kopparbergs län: att det syntes öfverflödigt, att afhandling om afsöndring skulle förvaras å landtmäterikontoret, då ett exemplar af dylik afhandling funnes i häradsarkivet.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län: att bestämmelserna om inskränkning i afseende å egovidden vid jordafsöndring med eganderätt, hvilka bestämmelsers efterföljd för öfrigt vid flera särskilda, under olika tider verkställda afsöndringar svårigen kunnat kontrolleras, syntes böra ur förslaget utgå, samt att för betryggande af Kronans rätt till afgälden för afsöndringen, i händelse egaren af stamhemmanet icke utgjorde grundskatt och öfriga utskylder för hemmanet och lägenheten, i 6 § af förslaget borde meddelas förbud mot öfverenskommelse mellan egare af stamhemman och derifrån afsöndrad lägenhet att afgäld förskottsvis erlägga, emedan, om egaren af stamhemmanet finge uppbära afgälden i förskott, isynnerhet för flera år på en gång, Kronans rätt till regress endast vore illusorisk.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län: att, då afsöndring för alltid hädanefter mera sällan torde förekomma och de hufvudsakligaste skatterna så väl till stat som kommun för framtiden torde komma att utgå efter bevillning, afsöndringens inskränkning till viss egovidd utan risk kunde bortfalla, men att, om denna inskränkning

skulle bibehållas, ordet »egovidden» borde utbytas mot »uppskattade godhet».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län: att, då det vore af vigt, att afhandling rörande jordafsöndring innehölle så fullständiga upplysningar som möjligt om den afsöndrade jordens läge och gränser, äfvensom att i händelse af tvist eller af annan anledning sådan afhandling funnes att för framtiden tillgå, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillstyrkte de af Landtmäteristyrelsen i sådant afseende i 4 § 2 mom. gjorda tillägg.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att på samma gång en lägenhet med hänsyn till dess naturliga beskaffenhet med mera kunde vara sådan, att dess afsöndrande från stamhemmanet i högst oväsentlig grad minskade dettas skatteförmåga, afsöndringens användande af afsöndringshafvaren på visst uppgifvet sätt kunde öka dess värde så högt, att detta öfverstege stamhemmanets; att det icke vore med afgäldens ändamål öfverensstämmande att efter sådan grund bestämma afgälden, hvarför det af Landtmäteristyrelsen föreslagna tillägget »och värde» såsom lätt ledande till misstolkning borde bortfalla; att det ej vore nödigt stadga så detaljerade bestämmelser för afhandling om jordafsöndring, som Landtmäteristyrelsen föreslagit, utan att det borde lemnas vederbörande parter frihet att afhandla, på sätt dem bäst syntes, med iakttagande blott i och för afgäldens bestämmande, att komiténs förslag rörande afhandlingens innehåll följdes; samt att det ej heller syntes nödvändigt med afseende å jordafsöndringens natur, att ett exemplar rörande afhandlingen ingåfves till landtmäterikontoret, men att, derest Landtmäteristyrelsens förslag i detta hänseende vunne nådigt bifall, i sista punkten borde införas följande tillägg: »Anföras öfver utslaget besvär, eger Konungens Befallningshafvande, sedan underrättelse om besvärens utgång erhållits, derom lemna landtmäterikon-

toret meddelande, i händelse besvären föranledt till ändring af öfverklagade utslaget».

I afseende å §§ 3—9 åberopa Embetsverken innehållet af vidfogade protokollsutdrag.

Om annan jordafsöndring.

§ 10.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att den väsentligt olika rättsliga karakter, som afsöndring för alltid företedde i jemförelse med sådan på viss tid eller på lifstid, jemte den olika behandling dessa båda slag af afsöndring på grund häraf hvar för sig kräfde, för komitén utgjort ett skäl att under skilda afdelningar i författningen upptaga de båda olika slagen; att hvad den temporära afsöndringen anginge någon väsentligare skilnad i rättsligt hänseende mellan en sådan, vare sig på viss tid eller på lifstid, och ett vanligt arrende svårligen kunde angifvas, och att, då ett aftal af senare art hittills utan olägenhet kunnat umbära lagstadgade bestämmelser så väl om omfånget af den egendom, som finge utarrenderas, som om Konungens Befallningshafvandes pröfning af arrendeafgiftens tillräckliga höjd, det ville synas komitén, som dylika bestämmelser ej heller vore nödiga, när arrendet skedde under form af afsöndring; att stadgandena om en femtedel af egovidden såsom den temporära afsöndringens maximum, liksom om pröfning och fastställelse genom Konungens Befallningshafvande utaf afgälden för dylik afsöndring därför ur förslaget uteslutits; att i sjelfva verket också denna myndigheters befattning med afgälden högst sällan torde hafva tagits i anspråk; att, då hela hemmanet i hvarje fall ansvarade för grundskattens samt öfriga allmänna utskylders och besvärs utgående, det utan skada för

det allmännas intressen kunde öfverlemnas åt parterna sjelfva att utan myndighets inblandning fastställa sitt aftal rörande afgäldens storlek och sättet för dess utgående; att afsöndring för alltid från de under stadgad åborätt upplåtna hemman vore, ehuru sådan afsöndring ej finge ske med annan rätt än författningarne för besittningen af jorden föreskrefve och ehuru med dylik afsöndring borde förfaras, liksom då åborätt å hemmanet öfverlättes, närmast jemförlig med afsöndring under eganderätt, samt att komitén därför ansett riktigt, att ej heller afsöndring i sådant fall finge öfverstiga femtedelen af hemmanets egovidd.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att det syntes mindre lämpligt att i en mellanmening liksom i förbigående meddela föreskrift om rätt till afsöndring för alltid från de under stadgad åborätt upplåtna hemman, hvarför bestämmelsen härom borde utbrytas ur mom. 1 och i stället inflyta i mom. 2.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att Eders Maj:ts Befallningshafvande icke kunde gilla komiténs rättsuppfattning i fråga om jordafsöndring för viss tid eller lifstid; att sådan jordafsöndring väl närmast vore att anse som försäljning och köp af brukningsrätten till jorden för samma tid, hvadan, enär betingade köpeskillingen erlades, årlig legoavgift icke komme i fråga; att frånvaron af sådan avgift varit det, som förmått en omtänksam lagstiftare att påbjuda afgälds läggande å afsöndrad lägenhet, på det att stamhemmanets egare måtte kunna påräkna årligt bidrag till utgörande af stamhemmanets utskylder, deri inbegripna dem, som belöpte sig på den afsöndrade lägenheten; att vid vanligt arrende arrende- eller legoavgiften nog torde af jordegaren bestämmas så, att den innefattade icke allenast skälig ersättning för afsaknaden utaf den utarrenderade jorden, utan äfven nyssomförmällda bidrag till utgörande af hela stamhemmanets utskylder; att ifrågasvarande form för jordupplåtelse emellertid af helt naturliga skäl icke vunnit någon stor utsträckning; att icke många torde finnas benägna

att, kanske ofta till högt pris nog, inköpa ouppodlade lägenheter samt med stor kostnad odla och bebygga desamma för att efter den betingade besittningstidens slut åter utlägga dem till stamhemmanen utan rätt att undfå ersättning för sina å lägenheterna nedlagda kostnader och med skyldighet att, om hemmanets egare icke ville lösa å lägenheten uppförd byggnad och stängsel, bortflytta dessa; att vid sådant förhållande fråga kunde uppstå, om skäl förefunnes att i lagstiftningen vidare bibehålla ifrågavarande form för jordupplåtelse; att finska lagstiftningen icke visste af denna form, utan innehölle endast i 13 § af Förordningen den 19 December 1864 det stadgande, att, om jordegare ville till annans nyttjande på lifstid eller vissa år upplåta någon del af sin lägenhet, sådant vore tillåtet, när viss och verklig lega för året vore betingad, dock att afhandling derom skulle skriftligen uppsättas; att, om ett dylikt stadgande upptoges i vår lagstiftning, derigenom för framtiden förebyggdes uppkomsten af temporära jordafsöndringar, och de rättsförhållanden, som framginge af redan skedda sådana, hvilka antagligen vore mycket få, måste bedömas efter den för närvarande gällande lagstiftning i ämnet; att, om dylika jordafsöndringar äfven för framtiden skulle vara tillåtna, lagstiftningen derom icke lämpligen torde kunna inskränkas till hvad komitén föreslagit och det allmänna icke heller kunna till sådana afsöndringar förhålla sig så likgiltigt, som komitén tänkt sig, åtminstone icke så länge, enligt gällande bevillningsförordning, för lägenhet, som vore till besittning på viss tid eller lifstid från annan egendom afsöndrad, bevillning skulle erläggas icke af egaren, utan af innehafvaren och förty särskildt värde sättas å sådan lägenhet, hvilken dessutom ej mindre enligt 6 § i lagen af den 23 Oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skulle deltaga i skyldigheten att bygga och underhålla allmän väg, bro och färja, än äfven måste vidkännas deltagande i alla utskylder och besvär, som grundade sig på bevillning; att titeln »Om jordafsöndring med

eganderätt» lämpligen kunde och borde utbytas mot uttrycket »Om jordafsöndring för alltid»; att, om en sådan ändring skedde, i denna afdelning kunde inrymmas de stadganden, hvilka hade sin plats i 10 § 1 och 2 mom. och handlade om sådan jordafsöndring, som skedde från de under stadgad åborätt upplåtna hemman, väl icke under eganderätt, men dock för alltid; samt att, tillåtelsen att göra sådan afsöndring nu förekomme i en mellanmening i den afdelning af lagförslaget, som egentligen handlade om afsöndring af jord till besittning på viss tid eller på lifstid.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att afsöndringar från de under stadgad åborätt upplåtna hemman icke torde böra få omfatta mer än tillsammans en femtedel af egovidden, äfven om de blott skedde på viss tid eller lifstid, samt att i allt fall en så vigtig bestämmelse som den, att afsöndring för alltid från sådant hemman i allmänhet ej borde få afse mer än en femtedel af hemmanets egovidd, icke såsom i mom. 2 skett, borde meddelas blott i en mellanmening.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län: att då förslaget under §§ 3—9 meddelade bestämmelser om jordafsöndring med eganderätt, men under § 10 om annan jordafsöndring, bestämmelsen i 10 § 2 mom. om afsöndring för alltid från de under stadgad åborätt upplåtna hemman syntes böra öfverflyttas till någon af de föregående §§.

Vid komiténs förslag, att Konungens Befallningshafvandes pröfning af afgälden å afsöndring för viss tid och lifstid skulle upphöra samt dylik afsöndring kunna ske utan inskränkning till egovidden, hafva Embetsverken ej något att erinra. Af de till Kammarkollegium insända

afsöndringsförteckningarna synes: att afgäld å dylik afsöndring hittills endast undantagsvis blifvit af Konungens Befallningshafvande fastställd.

I öfrigt få i afseende å denna § Embetsverken åberopa innehållet af vidfogade protokollsutdrag.

§ 11.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att den ur gällande lagstiftning hemtade bestämmelsen, att de afsöndringar af jord under eganderätt, som enligt förra enskiftesförordningar skett från boställen, skola ega framtida bestånd, lämpligare funne sin plats i 3 § än i förevarande lagrum.

För egen del få Embetsverken anföra:

Efter komiténs förslag skulle vederbörande embetsverk kunna medgifva afsöndring på viss tid och lifstid jemväl från kungs- och kungsladugårdar samt öfriga under Kronans omedelbara dispositionsrätt varande hemman. Mot denna förändring, som särskildt i fråga om utarrenderade egendomar i många fall torde komma att visa sig fördelaktig så väl för arrendatorn som för staten, hafva Embetsverken ej något att erinra.

Uttrycket »jord» bör utbytas mot »jord, vattenfall eller fiske».

Det ur 7 § i nu gällande jordafsöndringsförordning hemtade uttrycket »i enlighet med nu stadgade allmänna grunder», som der hade sitt berättigande, bör på grund af den ändrade plats förevarande § kommit att intaga, utgå, eller ock torde, då dessa allmänna grunder väl närmast återfinnas i nästföljande §, 11 och 12 §§ böra byta plats.

I fråga om afsöndring för alltid från boställe eller annat publikt hemman, som ej innehafves under stadgad åborätt, innehåller föreva-

rande lagförslag ej annan bestämmelse, än att de afsöndringar af jord under eganderätt, som enligt förra enskiftesförfattningar i behörig ordning skett från bostälLEN, fortfarande ega bestånd.

Dylik afsöndring, som vanligen afser något allmänt ändamål, sker antingen mot årlig afgäld utan köpeskilling eller ock mot bestämd köpeskilling utan afgäld, det förra vanligen vid ecklesiastika bostälLEN och hemman, det senare vid kungs- och kungsladugårdar samt öfriga under Kronans omedelbara disposition varande hemman, äfvensom militie- och civila bostälLEN.

För så vidt dervid årlig afgäld bestämts, får den väl närmast anses svara mot den andel af hemmanets afkastning, som vid jmförelse af egornas storlek och beskaffenhet ansetts belöpa å den afsöndrade delen deraf, men ofta hafva dermed äfven tagits i beräkning de utskylder, som i förhållande till utskylderna för hela hemmanet beräknats åligga afsöndringen.

Man kunde därför möjligen vilja på dylik afsöndring tillämpa stadganden i denna lag, särskildt 13 §. Till förebyggande deraf bör under allmänna bestämmelser intagas en så lydande föreskrift: »Hvad i denna lag stadgas om afsöndring för alltid, gäller ej dylik afsöndring från boställe eller annat publikt hemman, som ej innehafves under stadgad åborätt.»

I öfrigt få i afseende å denna § Embetsverken åberopa innehållet af vidfogade protokollsutdrag.

§ 12.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att 9 Kapitlet 1 § Jorda-Balken tilläte pantsättning af jord för reda penningar eller varor, hvilka i ty fall skulle räknas till

visst pris i penningar, samt stadgade, att den pantsatta jorden å den bestämda förfallodagen skulle lösas åter efter förskrifning; samt att vid sådant förhållande och då det ej torde vara ovanligt, att dylik pantsättning afsåge endast en viss bestämd del af ett hemmans egor, komitén, för undvikande af missförstånd om tydningen af bestämmelsen uti denna §, att afsöndrad jord vid besittningstidens slut skulle utan ersättning eller lösen återfalla till den egendom, hvarifrån den afsöndrats, ansett lämpligt påpeka, att denna bestämmelse icke afsåge sådan pantsättning af jord, som egt rum enligt 9 Kapitlet 1 § Jorda-Balken.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att vid formulering af denna §, hvilken hufvudsakligen vore lika lydande med § 6 i nu gällande förordning, förbisetts, att den sistnämnda kunde ega tillämpning å upplåtelser endast från hemman under enskild eganderätt, men ej från publika hemman; att det emellertid ej kunde vara meningen, att exempelvis arrendatorn af en kronodomän skulle ega att vare sig medgifva öfverlåtelse af en afsöndring eller väcka talan om jordens återgång, utan att sådant uppenbarligen borde tillhöra vederbörande embetsmyndighet; samt att något hinder för qvinna att förvärfva en afsöndring eller att erhålla öfverlåtelse å en sådan ej torde förefinnas, hvarför ordet »man» borde uteslutas.

För egen del får Embetsverken anföra:

Då efter 10 § ej allenast jord utan äfven vattenfall eller fiske kan för viss tid eller lifstid afsöndras, torde »jord» utbytas mot »lägenhet» utom i uttrycket »panteskilling för jord».

Uttrycket »jordens egare» bör utbytas mot »hemmanets innehafvare» för att kunna inbegripa jemväl åbo å hemman upplåtet under stadgad åborätt samt innehafvare af boställe eller hemman, som i 11 § sägs.

Allmänna bestämmelser.

§ 13.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att den vid en afsöndring för alltid utgående afgälden i sjelfva verket icke kunde betecknas annorlunda än som en skatt, men att en skatts erläggande till enskild person och icke till det allmänna vore med den moderna uppfattningen af skattskyldighetens väsen helt och hållet oförenligt; att, om sålunda redan från teoretisk ståndpunkt afgäldens utgående till stamhemmanets egare utgjorde en oegentlighet, det funnes ytterligare särdeles talande praktiska skäl för att möjliggöra dess förvandling till direkt skattskyldighet till staten, enär, om också, hvilket likväl ingalunda alltid varit förhållandet, afgälden, när den åsatts, verkligen motsvarat hvad å lägenheten beräknats kunna belöpa af hela hemmanets grundskatt och öfriga skyldigheter, den likväl med de förändringar i jordbeskattningen, som den senaste tidens lagstiftning medfört, kommit att stå i ett ofta oskäligt högt förhållande till den på stammen hvilande återstående skatten; att, sedan nedsättning i grundskatten och lindring i rustnings- och roteringsbesvären egt rum samt väghållningsbesväret stadgats skola utgå direkt af hvarje jordegendom efter taxeringsvärdet och för öfrigt såväl sistnämnda besvär som den allmänna byggnadsskyldigheten för i mantal satt jord blifvit väsentligen inskränkt, betydliga skattelindringar beredts innehafvarne af sådan jord; att de till dem utgående afgälderna, hvilkas storlek fixerats efter hemmanets beskattning vid tiden för afsöndringen, i trots af att denna beskattning i så väsentlig mån minskats, kvarstode till oförändrad höjd, utom i det fall, då 10 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet kunde komma att tillämpas; att det låge i sakens natur, att ett dylikt missförhållande i längden icke kunde ega

bestånd, utan att anspråk komme att väckas på ett större tillgodoseende af afsöndringsinnehafvarnes intressen; att komitén därför ansett billigheten fordra, att åt sådana innehafvare bereddtes tillfälle att med befrielse från afgäldens erläggande för framtiden i stället få åtaga sig direkt utgörande af enahanda skyldigheter till det allmänna, som ålåg stammen, efter det förhållande, hvaruti efter uppskattning den afsöndrade lägenhetens egor stode till hemmanets öfriga jord; att nu gällande bestämmelse, det Konungens Befallningshafvande skulle pröfva den föreslagna afgälden och densamma, der den funnes tillräcklig, fastställa, föranledt, att afgälden i flere fall blifvit satt högre än att den kunde anses motsvara, hvad vid tiden för upplåtelsen af hela hemmanets räntor och öfriga allmänna utskylder å den afsöndrade lägenheten sig belöpte; att i sådan händelse lägenhetens befriande från afgälden mot åtagande af derå enligt uppskattning belöpande andel af hemmanets grundskatt och andra skyldigheter, utan ersättning för den del af afgälden, hvarmed densamma kunde beräknas öfverskjuta dessa skyldigheters ursprungliga värde, innebure en obehörig fördel för lägenhetens egare; att komitén därför i 3 mom. infört bestämmelse om, huru i sådant fall borde förfaras; att det dervid väl kunde ifrågasättas, huruvida icke det skadestånd, som tillkomme hemmansegaren, borde utgå med någon slags förmånsrätt; att det emellertid kunde antagas, att en dylik bestämmelse kunde medföra förlust för dem, som i lägenheten vunnit inteckning, enär lägenhetens försäljningsvärde säkerligen skulle minskas, om, i stället för skyldighet att utgifva en årlig afgäld, lägenheten betungades med utgifvande på en gång af det kapital, hvartill värdet af en sådan afgäld kunde beräknas uppgå; att dertill komme, att meningen med gällande förordning uppenbarligen varit den, att afgälden verkligen skulle motsvara lägenhetens andel efter uppskattning i hemmanets skatter och utskylder, ehuru hinder från det allmännas sida icke ansetts möta att äfven fastställa en högre afgäld, hvilken likväl då kunde anses

hafva tillkommit så att säga på sidan om lagen; samt att af dessa skäl komitéen ansett en dylik förmånsrätt icke böra stadgas, utan funnit lämpligare, att utfåendet af det bestämda skadeståndet öfverlemnades till enskild uppgörelse emellan egarne af stamhemmanet och lägenheten, den förra naturligtvis obetaget att beloppet, i brist af godvillig likvid, i laga ordning utsöka.

Landtmäteristyrelsen: att, på det förfarandet vid afsöndrad jordlägenhets öfverförande till visst skattetal måtte underlättas, det borde öfverlemnas åt Konungens Befallningshafvande att afgöra, huruvida karta och beskrifning för detta ändamål behöfde upprättas öfver hela hemmanet eller endast öfver den afsöndrade lägenheten.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att egaren, men endast hvad anginge afsöndring från åbohemman innehafvaren borde ega att påkalla åtgärder för vinnande af befrielse från afgälden; att det uttryckligen borde stadgas, att hemmansegaren ej skulle drabbas af några kostnader i anledning af den sålunda ifrågakomna egostyckningen; att, då Länsstyrelsen svårigen torde kunna pröfva frågan om egostyckningen utan karta eller beskrifning öfver hela området, anledning syntes saknas att i här förutsatta fall frångå de allmänna stadgandena om egostyckning och såsom Landtmäteristyrelsen föreslagit uppdraga åt Länsstyrelsen att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida karta behöfde upprättas, hvarigenom vederbörande i de flesta fall sannolikt finge vidkännas kostnaderna för två landtmäteriförrättningar; att, då alla allmänna utskylder och besvär för ett hemman ej skola tagas i beräkning vid fastställande af afgälden, meningen i fråga om afgäldens beräkning i 3 mom. borde kompletteras och omredigeras; samt att uttrycket »den som förut egt rätt att afgälden uppbära», hvilket kunde afse stamhemmanets förutvarande eller nuvarande egare eller möjligen äfven någon annan, såsom tvetydigt borde utbytas mot »stamhemmanets egare», helst denne ensam borde vara berättigad att mot

afsöndringens egare anhängiggöra talan om skadestånd och i sin ordning måste anses pliktig hålla skadeslös annan, som på grund af särskildt aftal möjligen egt att afgälden uppbära.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att allmänna rättsgrundsatser talade för inskränkning af 13 § till de fall, då jordafsöndringen skett, innan de nya lagbestämmelserna om hemmansstyckning trädt i kraft, emedan, när detta skett, det stode säljare och köpare fritt att välja och öfverenskomma om den form för jordupplåtelse, som de funne för sig beqvämast och lämpligast, det vill säga antingen hemmansstyckning eller jordafsöndring, att, om deras val fallit å jordafsöndring, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes rättsuppfattning, den senare icke kunde förändras till hemmansstyckning, med mindre båda kontrahenterna derom vore ense; att förhållandet stälde sig annorlunda med jordafsöndring, hvilken skett å tid, då val emellan den formen för jordupplåtelse och hemmansstyckning icke varit rättsligen möjlig; att i detta fall lagstiftningen syntes böra tillstädja, att fråga om jordafsöndrings öfvergång till hemmansstyckning väcktes icke allenast, som komitén ville, af lägenhetens egare eller innehafvare, utan äfven af den, som egde eller innehade stamhemmanet; att hvad särskildt anginge det i 2 mom. af 13 § förutsatta fall, att egare eller innehafvare af lägenhet, hvilken blifvit från annan lägenhet afsöndrad, önskade få hemmantal satt å sin lägenhet, men egaren eller innehafvaren af stamlägenheten deremot icke ville låta mantal sättas å denna, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i motsats till komitén ansåge, att egarens eller innehafvarens af stamlägenheten vilja borde blifva i den mån bestämmande, att icke heller mantal måtte åsättas den från stamlägenheten afsöndrade jorden; att det af komitén ifrågasatta förfarande förefölle Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande alltför inveckladt och dessutom berörde icke ensamt egarens eller innehafvarens af stamlägenheten, utan äfven egarens eller

innehafvarens af stamhemmanet rätt; att stadgandet i 10 § af lagen den 23 Oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet hvilade på en enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt giltig rättsgrundsats, men att så icke vore förhållandet med hvad komitén föreslagit i 3 mom. af 13 §; att, om man utginge från den åsigt, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåge för riktig, nemligen att afgäld å afsöndrad lägenhet borde bestämmas till belopp hvarken högre ej heller lägre, utan just motsvarande den andel af stamhemmanets grundskatt samt öfriga allmänna utskylder och besvär, som på lägenheten sig belöpte, den omständighet, att i särskildt fall afgäld blifvit genom öfverenskommelse satt högre än vederbort, icke skäligen vid jordafsöndringens förändring till hemmansstyckning kunde eller borde föranleda till rättighet för stamhemmanets egare eller innehafvare att söka skadestånd för den förlust, han förmenats lida derigenom, att den genom mantalssättning å afsöndrade lägenheten öfverflyttade andel af stamhemmanets grundskatt, utskylder och besvär understege afgälden, utan att det finge vara nog, att stamhemmanets egare eller innehafvare fått under den tid, som föregått mantalssättningen, årligen uppbära en afgäld, som varit högre än vederbort.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att, då här afsedda förrättning i sjelfva verket vore liktydig med egostyckning, det för sådan åtgärd i 2 § föreskrifna förfarandet också borde iakttagas, i följd hvaraf den af Landtmästeristyrelsen föreslagna undantagsbestämmelsen ej borde vinna afseende.

För egen del få Embetsverken anföra:

I 10 § af lagen den 23 Oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet stadgas, att, om vid fastställande af afgäld för afsöndrad lägenhet hänsyn tagits till den derå belöpande andel af stamhemmanets väghållning, innehafvaren af lägenheten skall

ega att i ersättning för den skyldighet i detta afseende, hvilken enligt lagen skall af lägenhetens innehafvare utgöras, njuta befrielse från så stor del af afgälden, som med afseende å de förhållanden, hvilka voro för handen, då afgälden fastställdes, kan anses hafva motsvarat lägenhetens andel i väghållet; samt att Konungens Befallningshafvande, i fall öfverenskommelse derom icke kan mellan vederbörande träffas, må på framställning af lägenhetens innehafvare bestämman den minskning i afgäld, som skall honom tillkomma. Detta stadgande hvilar på en giltig rättsgrundsats. Derest de utskylder, som legat till grund för afgälden å afsöndrad lägenhet, upphöra eller nedsättas, bör motsvarande lindring tillkomma egaren af afsöndringen.

En dylik lindring torde lämpligast en gång för alla kunna beredas afsöndringsegaren, om det föreskrifves, att han eger rättighet vinna befrielse från afgälden, mot det han åtager sig direkt utgörande af den grundskatt och de andra skyldigheter, som å den afsöndrade jorden kunna sig belöpa.

Hittills har, då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande efter gällande författning haft att pröfva den föreslagna afgälden och, der den funnits tillräcklig, fastställa densamma utan befogenhet att deri göra nedsättning, afgälden ofta blifvit satt högre, än att den kan anses hafva svarat mot hvad vid tiden för upplåtelsen af stamhemmanets efter mantal utgående utskylder å den afsöndrade lägenheten sig belöpte.

Den del af afgälden, som sålunda öfverskjuter berörda utskylder, kan efter embetsverkens mening icke sägas hafva tillkommit vid sidan af eller i strid med gällande författning. Man synes därför i fråga om afgäld, som blifvit fastställd, innan denna lag träder i kraft, ej kunna medgifva afsöndringsegaren större lindring, än att han befrias från så stor del af afgälden, som vid tiden för dess åsättande svarade mot utskylderna.

Hvad den utskylderna öfverskjutande afgälden angår, vore det

visserligen önskvärdt, att äfven den måtte upphöra, i hvilket syfte komitén föreslagit, att densamma skulle förbytas i en vanlig skadeståndsrätt. Men då denna afgäld i allmänhet beror på en i laga ordning mellan enskilde träffad öfverenskommelse, synes det embetsverken, som om det vore lämpligast, att densamma ej alls vidrördes i denna §, utan stamhemmansegaren i fråga om densamma finge bibehålla den rätt, han förut innehaft.

Det torde emellertid icke kunna anses kränka stamhemmansegarens rätt, om stadgandet affattas så, att afsöndringsegaren i regel befrias från hela afgälden, men att, däreft stamhemmansegaren visar, att afgälden är högre än att den vid tiden för dess åsättande svarade mot de å afsöndringen belöpande utskylderna, endast så stor lindring beredes den förre, som motsvarade utskylderna, hvarom Konungens befallningshafvande skall ega att i samband med egostyckningen sig utlåta.

I fråga om afsöndring från annan afsöndrad lägenhet instämman Embetsverken med Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län. Fall förekomma, der afsöndring egt rum från lägenhet afsöndrad från annan afsöndrad lägenhet.

Då mantalet utgör en grund, hvarefter ej allenast vissa utskylder och besvär fördelas, utan äfven flera rättigheter äro bestämda till exempel rätt till utmark, till afkastning af allmänning, torde det, enär vid upplåtelse af en afsöndrad lägenhet, åtnjutande af sådana rättigheter icke ifrågakommit, uttryckligen böra föreskrifvas, att då dylik afsöndring, på sätt i denna § föreskrifves, varder mantalssatt, densamma ej derigenom kommer i åtnjutande af de efter mantalet bestämda rättigheter, som kunna tillhöra stamhemmanet.

I 1 mom. torde uttrycket »stamhemmanets öfriga jord» utbytas mot »hela stamhemmanet».

I 3 mom. bör »bestämd» ändras till »fastställd».

För så vidt Eders Kongl. Maj:t biträder, hvad Embetsverken an-

fört vid 2 §, erfordras ej det af Landtmästeristyrelsen föreslagna tillägget i 1 mom.

§ 14.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att för vinnande af reda och ordning i de eganderättsförhållanden, som uppkomme genom egostyckning och jordafsöndring, komitén ansåge erforderligt, att vid lagfartsansökning rörande jord, som styckats eller afsöndrats, fogades vederbörligt utslag om egostyckningen eller om afgäldens bestämmande å afsöndrad lägenhet; samt att vissa domstolar redan fordrat detta, innan lagfart beviljats å afsöndrad lägenhet, men att detta förfarande af högre rätt ogillats.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att orden »vederbörligt utslag» borde utbytas mot »laga kraftvunnet beslut».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att, då gällande civillag innehölle föreskrifter om inteckning af aftal om nyttjanderätt, stadgandet i 14 § 2 mom. syntes öfverflödigt.

I afseende å denna § åberopa Embetsverken innehållet af vidfogade protokollsutdrag.

§ 15.

Vid denna § har anförts af:

Komitén: att enligt nu gällande formulär för jordeböcker och der-till hörande förteckningar öfver afsöndrade lägenheter äfven afsöndring

på viss tid eller på lifstid skulle antecknas i kronans jordebok, men att, då dessa afsöndringar efter längre eller kortare tid upphörde och embetsmyndighet enligt komiténs förslag ej skulle taga befattning med desamma, all fråga om dylik anteckning syntes komitéen böra förfalla.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län: att motivering i allmän lag icke vore bruklig, hvarför §:en borde erhålla annan uppställning.

I afseende å denna § få Embetsverken åberopa innehållet af vidfogade protokollsutdrag.

§ 16.

Vid denna § har anförts af:

Landtmäteristyrelsen: att, då det numera syntes vara af föga vigt, att vissa skattehemman fortfarande komme att tillhöra de bruk, hvarunder de lydde, och brukens egare bäst torde vara i tillfälle att bedöma brukens fördel i detta afseende, men inom dessa skattehemman säkerligen funnes många och för upplåtande till andre egare lämpliga lägenheter, Landtmäteristyrelsen ville, under förutsättning att nådiga kungörelsen den 4 Februari 1811 i detta afseende blefve förändrad, föreslå, att det undantag i lagförslaget, som anginge dessa hemman, måtte uteslutas.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län: att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemställt, huruvida ej denna § skulle kunna gifvas den lydelse, att deri stadgades, att den nu föreslagna lagen ej vore tillämplig på lotshemman af kronatur eller å de skattehemman, som enligt nådiga kungörelsen den 4 Februari 1811 vore

oskiljaktiga från de bruk, derunder de lydde, utan att derom skulle fortfarande gälla, hvad särskildt vore stadgadt; att genom en sådan redaktion de i 1, 2, 3 och 10 §§ af förslaget införda undantag och hänvisningar till 16 § skulle kunna undvikas, samt full tydlighet vinnas derom, att den föreslagna liksom nu gällande förordning om hemmansklyfning och jordafsöndring vore tillämplig jemväl å lotshemman af skattenatur, om hvilka nådiga förordningen den 9 Juli 1862 angående boningsplatser för lotsar ej innehölle någon bestämmelse i fråga om klyfning och jordafsöndring.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att anledning att bibehålla särskilda stadganden i fråga om hemmansklyfning och jordafsöndring för lotshemman ej syntes förefinnas; att åtminstone i Blekinge län det visat sig, att sådana hemman klyfts i lika stor utsträckning som andra hemman och att domstolarne ansett sig oförhindrade bevilja lagfart å de styckade områdena, under förutsättning att hemmanen vore af skatte- eller frälsenatur; att emot komiténs förslag i hvarje fall kunde erinras, att de i §:n afsedda författningar angående lotshemman och brukshemman saknade bestämmelser i fråga om »egostyckning»; och att förty sådant förfarande ej heller för framtiden skulle med ifrågavarande hemman kunna vidtagas.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: att det icke vore ovanligt, att å de skattehemman, som vore oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lydde, funnes lägenheter, som lämpade sig särdeles väl dels till andra industriela anläggningar och dels till odling och bebyggande, men hade sådant läge, att de icke kunde af bruksegarne sjelfva för nämnda ändamål användas och icke vore egnade för skogskultur; att det icke heller vore ovanligt, att jord kunde behöfva från dessa hemman afsöndras till skolhusplatser, kommunikationsleder och andra nyttiga ändamål; att, då uppenbart vore, att hvarken staten eller bruksegarne hade någon nytta deraf, att sådana lägenheter låge obe-

gagnade, och då det ej heller kunde vara med statens och bruksegarnes intressen förenligt, att hinder förefunnes för upplåtelse af jord till andra nyttiga ändamål, det ville synas, som ifrågavarande undantag, hvilket väl egentligen afsett att bevara hemmanens skogar åt bruken till säkerhet därför, att bergshandteringen icke skulle komma att nedläggas, utan olägenhet kunde bortfalla icke allenast hvad anginge jordafsöndring och den föreslagna hemmansstyckningen, utan äfven i fråga om klyfning efter laga skiftesgrunder, desto hellre som brukens egare bäst torde vara i tillfälle att i förevarande afseende bedöma brukens fördel.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att Landtmäteristyrelsens förslag i denna punkt hvilade på förutsättning om upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811, men att fråga derom ännu icke i laga ordning väckts, än mindre genomförts; samt att nu ifrågavarande förslag i dess helhet och oberoende af nämnda fråga borde kunna till behandling företagas.

För egen del få Embetsverken anföra:

Undantaget i förevarande § ifråga om skattehemman, som äro oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda, inkom, efter Kammarkollegii hemställan uti underdånigt utlåtande den 2 April 1864, första gången i Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864, angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring.

I afseende å detta undantag vilja Embetsverken endast åberopa, hvad Kammarkollegium anförde i berörda underdåniga utlåtande:

»Ehuru uti 1 §:n uppräknas skattehemman i allmänhet, såsom föremål för klyfning, kan likväl härunder icke vara inbegripet det särskilda slag af skattehemman, som tillkommit till följd af Kongl. kungörelsen

den 4 Februari 1811, angående användandet af de till bergverken och bruken upplåtna recognitionsskogar. Att dessa hemman icke blifvit särskildt i 1827 års förordning omnämnde eller undantagne, eger möjligen sin grund dels deruti, att de borde, enligt det numera upphäfdade stadgandet i Kammarkollegii Cirkulär den 18 Juli 1821, i jordeboken uti en särskild kolumn för 'recognitionskronoskatte-hemman' införas, och dels deruti, 'att de alltid skola blifva oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda', såsom det heter i 1811 års kungörelse, hvilken ovilkorliga föreskrift, ehuru genom Kongl. Brevvet den 16 Maj 1835 för deruti omförmäldt fall något förmildrad, dock för öfrigt kvarstår i gällande kraft och jemväl blifvit tillämpad, såsom bevis hvarpå Kongl. Brevvet den 15 Oktober 1858 angående hemmanet Jungfruboda må i underdånighet åberopas. Äfven om man skulle anse denna föreskrift numera olämplig med hänsigt till de i senaste tider rörande bergshandteringen utfärdade författningar, torde dock frågan om upphäfvande deraf böra icke i sammanhang med nu förevarande ärende till pröfning företagas, utan särskildt väckas, hvarför, intilldess annorlunda om recognitionsskattehemman varder stadgadt, de böra upptagas i författningen om hemmansklyfning såsom ett undantag från hvad deruti om skattehemman i allmänhet är förordnadt.»

Hvad lotshemman angår, föreskrifver Kongl. Förordningen den 9 Juli 1862 angående lotshemman och boningsplatser för lotsar, att kronolotshemman och lägenheter icke få klyfvas, ej heller mindre delar och tillhörigheter derifrån söndras.

I fråga om skattelotshemman finnes i denna förordning ej någon motsvarande bestämmelse, utan syftas i förevarande § på Kongl. Brevvet den 19 Augusti 1823 och Förvaltningens af Sjöärendena samt Kammarkollegii kungörelse den 15 September samma år angående skatteköp å kronolotshemman, hvilka såsom vilkor för skatteköp å dylika hemman uppstälde, att desamma icke finge klyfvas eller mindre delar och

tillhörigheter derifrån söndras. Men detta vilkor gäller ej för andra skattelotshemman än de, som efter denna tid till skatte köpts.

Det kunde ifrågasättas, huruvida med hänsyn till lotshemmansinstitutionens nuvarande ringa betydelse för lotsverket och för lotsningens uppehållande, det fortfarande vore erforderligt att stadga undantag för lotshemman, vare sig af krono- eller skattenatur. Frågan derom lär emellertid ej heller böra upptagas till pröfning vid behandling af förevarande lagförslag utan särskildt väckas.

För så vidt de i denna § stadgade undantag komma att kvarstå, torde, då i fråga om egostyckning icke något särskildt finnes stadgad om dessa egendomar, samt för undvikande af hänvisning i 1, 2, 3 och 10 §§ till förevarande §, densamma böra erhålla följande lydelse: Hvad i denna lag stadgas gäller ej de skattehemman, som enligt Kongl. kungörelsen den 4 Februari 1811 äro oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda, ej heller lotshemman af krononatur samt de skattelotshemman, vid hvilkas skatteköp förbehåll gjorts, att de ej må klyfvas eller mindre delar och tillhörigheter derifrån söndras.

§ 17.

Vid denna § har anförts af:

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att, då en sjelfständig fränselägenhet torde kunna sägas äfven vara skattlagd, uttrycken »skattlagd lägenhet» och »fränselägenhet» ej lämpligen syntes böra ställas i motsats till hvarandra; att ej blott vid egostyckning, utan äfven vid klyfning af en lägenhet efter § 1 det kunde ifrågakomma att åsätta de särskilda delarna mantal, hvilket dock ej torde vara lämpligt, eller syntes vara afsedt; samt att vid en landtmäteriförrättning för klyfning eller styckning af en lägenhet det ej torde böra förekomma att uppgöra förslag till fördelning af utskylder och

besvär för lägenheten, utan att förrättningen borde omfattas allenast upprättande af förslag å de andelar af hela lägenheten, hvilka de olika delarna ansågos böra utgöra.

Embetsverken instämman i hufvudsak uti hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län sålunda anför. Uttrycket »skattlagd eller fräselägenhet» torde därför utbytas mot »i jordeboken under särskildt nummer upptagen ej afsöndrad lägenhet» samt orden »direkt utgörande — — — besvär» mot »viss andel, efter hvilken densamma skall deltaga i lägenhetens allmänna utskylder och besvär», hvarjemte, då stadgandet i 1 §, att hemman få klyfvas till hvad mantal som helst ej är tillämpligt på lägenheter, som klyfvas ej efter mantal, utan efter hvars och ens egandeandel i desamma, förevarande § bör i sådant afseende omredigeras.

I fråga om lagens benämning har anförts af:

Landtmästeristyrelsen: att rubrikerna »Om hemmansklyfning» och »om egostyckning» icke motsvarade innehållet af de respektive §§ 1 och 2, när i båda fallen i verkligheten hemmansklyfning afhandlades, nemligen enligt 1 § efter skattetal och enligt 2 § till förut bestämda områden, att, då ordet egostyckning alldeles icke angafve, att fråga vore om styckning af hemman, samt ordet hemmansklyfning vunnit häfd, rubrikerna till 1 och 2 §§ torde böra förändras till »om hemmansklyfning efter skattetal» och »om hemmansklyfning till bestämda områden», till följd hvaraf benämningen på hela lagen skulle blifva »lag angående hemmansklyfning och jordafsöndring».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län: att, ehuru beteckningen »hemmansklyfning till förut bestämda områden» vore teo-

retiskt mera riktig än »egostyckning», så vore den senare dock mera lättfattlig och kortare samt torde blifva fullt användbar, om i författningen angåfves, att egostyckning vore liktydig med hemmansklyfning till förut bestämda områden.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län: att ordet egostyckning visserligen icke i allo motsvarade det förfarande, som komitén dermed velat utmärka eller delning af ett hemman i förut bestämda områden, men att, då något kortfattadt och på samma gång fullt expressivt uttryck för detta förfarande icke blifvit af Landtmästeristyrelsen föreslaget eller torde kunna erhållas, samt det vore af synnerlig vigt, att förordningen innehölle en teknisk term för sådant förfarande till skilnad från hemmansklyfning efter 1 § och jordafsöndring, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåge komiténs förslag derutinnan erbjuda väsentliga företräden framför Landtmästeristyrelsens.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län: att mantalssättning vore en lämpligare benämning för det i 2 Kapitlet föreslagna förfarandet än »egostyckning» eller »hemmansklyfning till förut bestämda områden».

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län: att det icke vore skäl att åt det nya från hemmansklyfning i hittills vanlig mening skilda rättsinstitutet egostyckning gifva en benämning, som ofta nog komme att verka förvillande och som antagligen icke af den stora allmänheten till sin innebörd så fort och bestämdt fattades, som det af komitén föreslagna uttrycket »egostyckning».

Embetsverken hafva ej något att erinra mot den af komitén föreslagna benämningen för hela lagen. Stockholm den 8 November 1892.

Underdånigst

HANS FORSSELL.

OSCAR EVERS.

J. M. AHLMARK.

EDWARD KINBERG.

STEN FORSBERG.

G. THULIN.

Föredragande.

Alfr. Björkman.

Utdrag af Protokollet, hållet vid sammanträde mellan Kongl. Kammarkollegium och Kongl. Domänstyrelsen i Stockholm den 8 November 1892.

Närvarande:

Herr Presidenten och Kommendören *Forssell*,
 Herr Generaldirektören och Kommendören *Evers*,
 Herr Byråchefen och Riddaren, m. m. *Ahlmark*,
 Herr Byråchefen och Riddaren *Kinberg*,
 Herr Kammarrådet och Riddaren *Forsberg*,
 Herr t. f. Kammarrådet *Thulin*.

S. D. Fortsatte och avslutade Herr t. f. Kammarrådet *Thulin* den under gårdagen påbörjade föredragning af handlingarna till Kongl. Maj:ts särskilda nådiga remisser den 1 och 5 nästlidne Oktober, angående ett af utsedde Komiterade afgifvet underdånigt betänkande med förslag till lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring; och beslöts underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t af det innehåll registraturet utvisar.

Under öfverläggningen framställes vid nedannämnda §§ i komiterades förslag följande särskilda meningar:

§ 2.

Herr Byråchefen *Ahlmark*, med hvilken Herr Byråchefen *Kinberg* och Herr Generaldirektören *Evers* förenade sig, yttrade:

»Då enligt förslaget 2:dra § egare till hemman, som han vill stycka, själf eger bestämma de områdets storlek och läge, hvaruti han vill

delar hemmanet, och derigenom kan inträffa att till den ena delen komme att höra endast åker, till en annan endast äng, till en tredje endast utmark, kan, derest egare till någon af delarne framdeles skulle vara berättigad att erhålla laga skifte, vid det förhållande att enligt gällande stadganden mantalet ligger till grund för delning af utmark och i vissa fall äfven inegor, inträffa, att egaren till den ena delen kan tilltvinga sig områden af jord, som icke i köpeaftalet ingått. Till betryggande af eganderätten vill jag derföre hemställa att, derest förslaget i denna del i öfrigt vinner nådigt bifall, i gällande skiftesstadga intoges den bestämmelsen att egare till genom egostyckning tillkommet hemman icke eger skiftesvitsord, med mindre samtliga egarne derom äro ense.

I motiveringen för förslaget framhålla komiterade den särskilda betydelse egostyckningen komme att erhålla för de norrländska skogsbygderna och anföra exempelvis, att derigenom hemmansegaren efter skogens försäljning kunde qvarsitta med eganderätt å gården, medan han deremot nu allt för ofta förvandlas till arrendator eller torpare under skogssegaren och den sjelfegande jordbrukande befolkningen i många skogssocknar sålunda allt mer och mer förminskas. Komiterade hafva sålunda tänkt sig att egostyckning finge på så sätt ske, att egare till ett hemman kunde försälja endast en del eller delar deraf och sjelf qvarsitta såsom egare till återstoden. Då emellertid ordalydelsen i 2 §:s 1 punkt icke uttryckligen tillåter dylik styckning, anser jag att, till förekommande af allt missförstånd, denna punkt bör erhålla ett tillägg i dylik syftning, och anser jag att äfven egare till sålunda styckadt hemman icke bör tillerkännas skiftesvitsord, derest icke samtliga egare om skiftet äro ense.»

Herr Kammarrådet Forsberg yttrade:

»Enligt komiterades förslag, så vidt jag rätt uppfattat detsamma, är här endast fråga om egor, som på förhand blifvit till läge och beskaffenhet bestämda; och vid sådant förhållande borde det väl falla af sig sjelft, att en innehafvare af sådana egor, ehuru desamma fått sig mantal åsatt, icke kan vara berättigad att ensidigt genom laga skifte tilltvinga sig andra eller till omfånget större egor, än som i egostyckningsaftalet varit afsedda, och att således något skiftesvitsord icke skulle kunna tillkomma innehafvare af genom egostyckning uppkomna sammanblandade egor. Till förekommande af hvarje tveksamhet i berörda hänseende, anser jag likväl ett tillägg i skiftesstadgan i sådant syfte icke vara olämpligt, hvadan jag härutinnan instämmer med Byråchefen Ahlmark och Kinberg samt Herr Generaldirektör Evers.»

§§ 3—9.

Herr Referenten, med hvilken Herr Kammarrådet Forsberg instämde, yttrade:

»Egostyckning med mantalssättning, sådan den af komitén föreslagits, skulle väl i de flesta fall kunna ersätta afsöndring för alltid. Det torde emellertid ej kunna anses öfverensstämma med det af Kongl. Maj:t angifna syftemål, som komitén haft att lägga till grund vid utarbetandet af sitt förslag, att helt borttaga denna senare form för jordupplåtelse, vid hvilken allmänheten är vand och som, på samma gång den är enklare och billigare än egostyckningen, bättre lämpar sig särskildt för försäljning af mindre områden, dervid eljest synnerligen obehärliga mantalsbråk mången gång skulle framtvingas. Komitén har också i sitt förslag upptagit ett institut motsvarande den nuvarande afsöndringen för alltid. Komitén har dervid bibehållit stadgandena, att ej mera än en viss andel af ett hemmans egovidd får derifrån för alltid afsöndras och i regel endast mot årlig afgäld. Dessa stadganden voro, af omsorg för att hemmanet fortfarande skulle kunna fullgöra sina skyldigheter, nödvändiga, så länge detsamma ifråga om de flesta jorden äliggande utskylder och besvär betraktades såsom en enhet. Detta förhållande har efter hand ändrats i ej oväsentlig grad. Ej allenast i bevillningen utan äfven i alla de utskylder, för hvilka densamma ligger till grund, deltagar afsöndringen sjelfständigt. Den tidpunkt torde icke vara långt aflägsen, då alla af finansiella skäl tillkomna inskränkingar i afsöndringsrätten kunna bortfalla, liksom de redan nu skulle kunna i ej ringa mån minskas.

Jag anser mig dock icke för närvarande åtminstone, innan beslut om grundskatternas fullständiga afskrifning samt rustnings- och rote-ringsbesvärens borttagande såsom skattebördä blifvit fattadt, böra framställa något förslag i denna riktning, utan endast framhålla önskvärdheten af, att stadgandena om åsättande af afgäld vid afsöndring för alltid, så snart det utan olägenhet kan ske, måtte bortfalla, i samband hvarmed då för dylik afsöndring, som fortfarande skulle utgöra en billigare jordupplåtelseform än egostyckning, kunde föreskrivas en eganderätten mera tryggande form.

Under sådan förutsättning har jag ej ansett mig böra i de af komitén, i §§ 3—9 föreslagna stadganden om afsöndring för alltid mot afgäld, hvilka i hufvudsak öfverensstämma med nu gällande lagstiftning

i ämnet, föreslå några mera omfattande förändringar, utan endast framställa följande erinringar:

§ 3.

I nu gällande förordning tillägges efter »tillåten» uttrycket »utan inskränkning till egoviddens». Någon anledning att utesluta detta uttryck torde ej föreligga.

I fråga om uttrycket »af annan natur än de i 16 § omförmälda» hänvisas till, hvad Embetsverken anfört under § 16.

§ 4.

Då kronans uppbördsman kan komma att uppbära afgälden, bör i alla de fall, der den bestämmes i spannmål eller annan räntepersedel, förbehåll göras, att den skall, der så påfordras, lösas med penningar efter markegångspris.

I så fall och då penningar icke är någon räntepersedel, torde det af komitéen använda uttrycket »penningar, spannmål eller annan lämplig räntepersedel» böra förändras till »penningar eller lämplig räntepersedel att, der så påfordras, lösas med penningar efter markegångspris.»

Hvad uttrycket »hela hemmanets grundskatt samt öfriga allmänna utskylder och besvär» angår, var det, så länge stamhemmansegaren för afsöndringen utgjorde de flesta å jorden hvilande utskylder och besvär, i viss mån berättigadt. Men sedan afsöndringens egare, på sätt ofvan nämnts, kommit att sjelfständigt erlægga ej allenast bevillning, utan äfven samtliga de utskylder, för hvilka densamma ligger till grund, torde det ej längre böra bibehållas, utan utbytas mot »utskylder och besvär, för hvilka stamhemmanet fortfarande ensamt får ansvara.»

Vid afgäldens bestämmande torde liksom vid mantalssättningen hänsyn böra tagas endast till egornas storlek och beskaffenhet, ej, såsom Landtmäteristyrelsen föreslagit, till det värde afsöndringen på grund af andra omständigheter, t. ex. läge eller bekvämlighet för bebyggande kan ega.

Konungens Befallningshafvande har att pröfva, om afsöndringen öfverensstämmer med denna lag (icke förordning) ej allenast i fråga om storleken utan äfven i andra afseenden, t. ex. huruvida jorden är sådan, att afsöndring derifrån får ega rum.

Efter komiténs förslag skulle Konungens Befallningshafvande vara nödsakad att liksom hittills, blott och så snart högre afgäld än som motsvarade afsöndringens andel i utskylderna vore förbehållen i det enskilda aftalet, hvarigenom afsöndringen upplåtits, fastställa densamma.

Komitén synes emellertid på en omväg hafva velat förebygga en dylik högre afgäld, då i 13 § egare af afsöndring, för hvilken, efter det lagen utfärdats, afgäld faststälts, tillerkänts rättighet att, oafsedt stamhemmansegarens bifall, vinna befrielse från berörda afgäld, mot det att han åtog sig direkt utgörande af sin andel i hemmanets utskylder, utan att någon föreskrift lemnats för det fall, att afgälden vid dess åsättande varit högre än de afsöndringen motsvarande utskylderna.

Det synes, som om i så fall, derest det ej uttryckligen föreskrifves, att afgälden alltid skall svara mot afsöndringens andel i utskylderna, hvilket vore det riktigaste, äfven i denna § något stadgande borde införas, som uppkallade stamhemmansegarens intresse att för undvikande af framtida förluster ej föreslå för hög afgäld.

Komitén har föreslagit, att afsöndringar för alltid skola åsättas särskilda namn och nummer. Hittills har i detta afseende i saknad af bestämd föreskrift förfarits olika. I de flesta län har visserligen å afsöndringar i regel satts både namn och nummer, men i några län endast namn och i andra hvarken namn eller nummer. Då det är af vigt, att enhet härutinnan ernås, torde berörda förslag böra vinna nådigt bifall.

Landtmäteristyrelsens förslag, att ett exemplar af afhandling om jordafsöndring för alltid skall öfverlemnas till länets landtmäterikontor, torde ej vara af behovet påkalladt, då tillräcklig upplysning om dess innehåll kan erhållas såväl hos Konungens Befallningshafvande som ur lagfartsprotokollen.

I 4 mom. torde uttrycket »innehafvare ändock att ytterligare afsöndring från den jord sker» utbytas mot »innehafvare af afsöndrad lägenhet, ändock att ytterligare afsöndring derifrån sker».

§ 6.

Uttrycket »grundskatt och öfriga utskylder» torde förändras till likhet med motsvarande uttryck i 4 §.

Orden »eller lägenheten» bör utgå.

§ 7.

För tydlighets skull bör framför ordet »afsöndra» tilläggas »för alltid».

Då de bestämmelser, som meddelats i fråga om åsättande af afgäld å jord, ej fullt äro tillämpliga å vattenfall eller fiske, torde uttrycket »på sätt här förut sägs» utbytas mot »under iakttagande i tillämpliga delar af hvad ofvan om jordafsöndring föreskrifvits».

§ 8.

Då, derest en mosse afsöndras utan afgäld, den i allt fall utgör bevilling och de utskylder, som efter denna grund fördelas, torde uttrycket »med eller utan skattefrihet» utbytas mot »med eller utan afgäld».

Herr Byråchefen Ahlmark, med hvilken Herr Byråchefen Kinberg och Herr Generaldirektören Evers jemväl förenade sig, yttrade:

»I § 3 till och med § 9 hafva komiterade föreslagit att jordafsöndring med eganderätt må fortfarande ega rum utan åsättande af mantal mot erläggande af afgäld till obegränsadt belopp, och hafva komiterade motiverat detta förslag dermed att en dylik afsöndring skulle utgöra en lämpligare form för de i nu gällande förordning uttryckligen nämnda fall då vattenfall eller fiske eller mosse, som i sitt nuvarande skick onyttig är, ifrågakommer till afsöndring från ett hemman, dervid åsättande af mantal kan förefalla mindre egentligt vidare att egostyckning möjligen kunde visa sig lämpligare, när fråga uppstår om att, t. ex. nära stad, jernvägsstation, industriel anläggning eller dylikt, utstycka ett område i helt små lotter, hufvudsakligen afsedda till tomtplatser, samt i öfrigt att fritt val synes böra lemnas mellan jordafsöndring och egostyckning utom i det fall, der fråga är om försäljning af mer än en femtedel af egovidden, då enligt komiterades åsigt, egostyckning skulle utgöra den enda utväg, som finge anlitas.

Dessa skäl anser jag emellertid icke utgöra tillräcklig anledning att bibehålla nuvarande jordafsöndring med eganderätt utan mantals åsättande. Egentliga anledningen till komiterades förslag torde vara att derigenom undvika allt för små mantal, men häremot får jag anmärka att denna olägenhet icke förekommes då enligt 1 och 2 § af förslaget mantal får sättas huru litet som helst. — Men andra och mera talande skäl finnas för förbud för framtiden att afsöndra jord för all framtid mot afgälds erläggande. — I en tid, då grundskatter af jord

afskrifvas och då staten inlöser frälseräntor, kan väl icke vara lämpligt att, i form utaf afgäld från för alltid afsöndrad jord, bilda nya med grundskatt och frälseränta fullt jemförliga afgifter af jord, hvarjemte jag anser mig böra erinra att egaren till dylik afsöndrad jord är skyldig att, förutom den till hemmanets egare utgående afgälden, årligen erlägga sådane utskylder och besvär, som utgå efter taxeringsvärde, hvarigenom icke allenast kan inträffa, utan sannolikt i regeln komme att inträffa, att sammanlagda årliga utgifterna för egaren till den afsöndrade jorden blifva större än som af afsöndringsegaren kunna bäras. Denna form för förvärfvande af egen jord synes därför alldeles oförenlig med ändamålet för komiterades uppdrag, nemligen att bereda obemedlade och mindre bemedlade tillfälle att *på lämpliga vilkor* bilda egna jordbruk. På nu anförda skäl får jag hemställa att §§ 3 till och med 9 i komiterades förslag måtte helt och hållet utgå.

Skulle emellertid komiterades förslag om jordafsöndring med eganderätt vinna nådigt bifall, anser jag mig böra framhålla, att ur nu befintliga och i komiterades förslag bibehållna stadgande, att egare af hemman icke må derifrån afsöndra mera än högst en femtedel af hemmanets område, utan fara kan bortfalla.»

Herr Presidenten Forssell yttrade:

»I likhet med komitén anser jag *afgäld*, faststald att till stamhemman erläggas från afsöndrad lägenhet, vara en synnerligen oegentlig form för utgörande af allmänna skatter och besvär. Att offentlig myndighet dock hittills tagit befattning med sådan afgälds fastställande, har berott derå, att man ansett sig endast på detta sätt vinna säkerhet för hemmanets förmåga att utgöra de efter hemmantalet ålagda skatter och besvär. Men med tillämpning af det egostycknings- och mantals-sättningsförfarande, hvarom handlas i 2 § af komiténs lagförslag, vinnes, så vidt jag kan finna, all erforderlig trygghet för det allmännas rätt härutinnan, och afgäldsinstitutet göres derigenom fullkomligt öfverflödigt, så vidt det allmännas rätt rörer. Jag anser nemligen att egostyckning med mantalssättning kan fullkomligt ändamålsenligt och beqvämt användas äfven vid de fall af onyttig mosses eller smärre tomtområdets utbrytning ur hemman, hvilka komitén åberopat såsom fortfarande mera egnadt för afsöndring mot afgäld. Men att afgälden, såsom innebärande skattskyldighet till enskild man, medför verkliga olägenheter, det har komitén fullkomligt tydligt ådagalagt och därför ock föreslagit bestämmelsen i § 13, åsyftande att förvandla redan bestående afsöndringar mot afgäld till egostyckning med mantal. Att nu låta ett föräldratt och olämpligt institut, som sålunda af lagstiftaren

sjelf ställes på uppsägning, det oaktadt få fortlefva genom nya afgälds-sättningar, kan jag icke anse vara nyttigt och vågar derfor hålla före, att hvad komiterade i §§ 3—9 föreslagit om åsättande genom offentlig myndighet af afgäld för jordafsöndringar under eganderätt böra ur lagen utgå.»

§ 10.

Herr Referenten, med hvilken Herr Kammarrådet Forsberg instämde, yttrade:

»I sina motiv har komitén uttalat den uppfattning, att den väsentligen olika rättsliga karakter, som afsöndring för alltid företedde i jemförelse med sådan på viss tid eller på lifstid, jemte den olika behandling dessa båda slag af afsöndring på grund häraf kräde, för komitén utgjort ett skäl att under skilda afdelningar i författningen upptaga de båda olika slagen. Denna grundsats, mot hvilken icke något torde vara att anmärka, har komitén ej fullföljt i sitt förslag, utan der gjort skilnad mellan jordafsöndring under eganderätt samt annan jordafsöndring, och under den senare rubriken, som egentligen skulle afse afsöndring för viss tid och lifstid, upptagit afsöndring för alltid från egendomar upplåtne under stadgad åborätt. Bsstämmelserna härom torde emellertid lämpligen böra öfverflyttas till föregående afdelning, hvars öfverskrift då blefve »jordafsöndring för alltid»; i hvilket fall mom. 2 och i mom. 1 orden »från hvilka afsöndring jemväl för alltid må ske» skulle utgå, och de bestämmelser i förevarande §, som äro gemensamma för afsöndring för alltid samt för viss tid och lifstid, nemligen sista punkten i mom. 1 och mom. 3, flyttas till »allmänna bestämmelser».

Herr Byråchefen Ahlmark, med hvilken Herr Byråchefen Kinberg samt Herr Generaldirektören Evers förenade sig, yttrade:

»Då i 10 § 1 mom., som handlar om jordafsöndring på viss tid eller lifstid, ordet egare icke förekommer, men deri intagna stadganden icke kunna afse boställen och utarrenderade kronoegendomar, bör i detta mom. undantag göras för boställen och publika hemman.»

Herr Presidenten Forssell yttrade:

»Under hänvisning till mitt anförande beträffande §§ 3—9 håller jag före, att hvad komiterade i § 10 mom. 2 föreslagit om åsättande genom offentlig myndighet af afgäld för afsöndring för alltid från hemman upplåtne under stadgad åborätt bör ur lagen utgå.»

§ 11.

Herr Referenten, med hvilken Herr Kammarrådet Forsberg instämde, yttrade:

»I samband med det af Embetsverken föreslagna stadgandet om afsöndring för alltid från boställe eller annat publikt hemman, som ej innehafves under stadgad åborätt, torde mom. 2 i § 11 böra få sin plats. Det kan naturligen icke vara lämpligt att, då i förslaget finnes en afdelning om »jordafsöndring under eganderätt», under rubrik »om annan jordafsöndring» föra ifrågavarande bestämmelse, som efter ordalagen handlar om afsöndring under eganderätt.

Herr Referenten yttrade vidare:

»§ 11 torde böra så omredigeras, att vederbörande embetsverk eger upptaga fråga om afsöndring för viss tid och lifstid från boställe eller annat publikt hemman, som ej innehafves under stadgad åborätt, ej allenast på ansökning af innehafvaren af bostället eller hemmanet utan äfven af annan, som deraf kan vara intresserad.

Herr Byråchefen Ahlmark, med hvilken Herr Byråchefen Kinberg samt Herr Generaldirektören Evers jemväl förenade sig, yttrade:

»I 11 § stadgas tillvägagåendet, då innehafvare af boställe eller annat publikt hemman vill jord på viss tid eller lifstid afsöndra. Då i denna § i öfrigt, lika med 7 § i 1881 års förordning, icke göres undantag för Kungs- och Kungsladugårdar samt öfrige under kronans omedelbara disposition varande hemman eller lägenheter, synes komiterades afsigt vara att nu nämnde egendomar skola inbegripas under stadgandena i paragrafen. Med det vilkor, som dervid fästats, kan jag visserligen icke se någon olägenhet häraf, men anser jag likväl förenämnda i 1881 års förordning införde undantag böra i paragrafen kvarstå, samt i nådiga kungörelsen den 10 November 1882 intagas de bestämmelser, som kunna vara lämpliga för jordafsöndringar från förstatsverkets omedelbara räkning utarrenderade egendomar, hvilka bestämmelser böra få ett ytterligare tillägg så att, om vid en egendoms utarrendering Domänstyrelsen finner med Kronans fördel förenligt att afsöndra jord på längre tid än arrendeperioden, t. ex. vid städer och jernvägsstationer för bebyggande m. m., sådant kan ske oberoende af ansökning af innehafvare eller arrendator.»

§ 13.

Herr Byråchefen Ahlmark, med hvilken Herr Byråchefen Kinberg förenade sig, yttrade i afseende å denna §:

»I 13 § under allmänna bestämmelser hafva komiterade föreslagit rätt för innehafvare af från hemman för alltid afsöndrad lägenhet att, äfven mot hemmansegarens bestridande med befrielse från framtida erläggandet af öfverenskommen afgäld, få sitt egoområde mantal åsatt och detsamma utbrutet från stamhemmanets. Detta förslag kan jag ej biträda, då derigenom rubbning sker i ingånget aftal och då af skäl, som antydts i mitt anförande rörande § 2, sådant kan leda derhän, att egare till stamhemmanet beröfvas jord, som icke frånsålts hemmanet. Skulle emellertid komiterades förslag i denna del godkännas, anser jag mig böra på förut anförda skäl hemställa, att egare af sålunda tillkommet hemman icke tillerkännes skiftesvitsord, derest icke samtliga egare till hemmanet om skifte sig förena.»

§ 14.

Herr Referenten, med hvilken Herr Kammarrådet Forsberg instämde, yttrade i afseende å denna §:

»Uttrycket »vid lagfartsansökningen» kunde möjligen gifva anledning till den tolkning, att lagfart ej finge sökas, förrän fastställelse meddelats å mantalet vid egostyckning eller å afgälden vid afsöndring. Mom. 1 torde därför böra förändras på följande sätt: »Innan lagfart första gången beviljas å andel i hemman, derå mantal blifvit vid egostyckning bestämdt, eller å lägenhet, som till full ego afsöndras, skall vid Rätten företes laga kraftvunnet beslut om fastställelsen af mantalet eller om afgäldens bestämmande.»

Då det ej kan vara erforderligt att vid afsöndring för viss tid och lifstid från egendomar under stadgad åborätt samma form iakttages, som då åborätt upplåtes, torde stadgandet i 3 mom. erhålla följande lydelse: »Med afhandlingar om afsöndring för alltid af jord, vattenfall eller fiske från de under stadgad åborätt upplåtna hemman förfares på samma sätt, som då åborätt åt sådana hemman öfverlåtes.»

Herr Byråchefen Ahlmark, med hvilken Herr Byråchefen Kinberg samt Herr Generaldirektören Evers och Herr Presidenten Forssell jemväl förenade sig, yttrade:

»Under hänvisning till min förut gjorda hemställan, att §§ 3 med 9 måtte utgå, bör mom. 2 och 3 i § 14 äfvenledes utgå samt mom. 1 erhålla följande lydelse:

»Innan lagfart första gången beviljas å andel i hemman, derå mantalet blifvit vid egostyckning bestämdt, skall vid Rätten företes laga kraftvunnet beslut om fastställelse af mantalet.»

§ 15.

Herr Referenten, med hvilken Herr Kammarrådet Forsberg instämde, yttrade vid denna §:

»Uttrycket »Enär, på sätt särskildt finnes föreskrifvet, för alltid afsöndrad jord eller lägenhet skall i kronans jordebok antecknas, åligger» torde utbytas mot: »För alltid afsöndrad lägenhet skall, på sätt särskildt finnes föreskrifvet, i kronans jordebok antecknas och åligger.»

Herr Presidenten Forssell yttrade i afseende å denna §:

»Under hänvisning till mitt anförande beträffande §§ 3—9 anser jag att hvad i § 15 stadgas om afsöndring under eganderätt bör ur lagen utgå.»

S. D. Embetsverken åtskildes. Som ofvan.

In fidem:

Alfr. Björkman.